

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA PODNIKATELSKÁ

FACULTY OF BUSINESS AND MANAGEMENT

ÚSTAV EKONOMIKY

INSTITUTE OF ECONOMICS

**KOMPARACE AKTUÁLNÍCH PENZIJNÍCH SYSTÉMU
ČESKÉ A SLOVENSKÉ REPUBLIKY**

COMPARISON OF THE PENSION SYSTEM OF THE CZECH REPUBLIC AND SLOVAKIA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

BACHELOR'S THESIS

AUTOR PRÁCE

AUTHOR

Jiří Kolářný

VEDOUCÍ PRÁCE

SUPERVISOR

Ing. Nina Bočková, Ph.D.

BRNO 2020

Zadání bakalářské práce

Ústav: Ústav ekonomiky
Student: **Jiří Kolářný**
Studijní program: Ekonomika a management
Studijní obor: Ekonomika podniku
Vedoucí práce: **Ing. Nina Bočková, Ph.D.**
Akademický rok: 2019/20

Ředitel ústavu Vám v souladu se zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a se Studijním a zkušebním řádem VUT v Brně zadává bakalářskou práci s názvem:

Komparace aktuálních penzijních systému České a Slovenské Republiky

Charakteristika problematiky úkolu:

Úvod

Cíle práce, metody a postupy zpracování

Teoretická východiska práce (nejnovější poznatky k hospodářské politice zemí EU)

Analýza současného stavu (analýzy vnějšího a vnitřního prostředí v souladu s vymezeným problémem)

Diskuse, zhodnocení

Závěr

Seznam použité literatury

Přílohy

Cíle, kterých má být dosaženo:

Cílem bakalářské práce je komparace důchodových systémů České republiky a Slovenské republiky v rámci hospodářské politiky. K naplnění hlavního cíle budou realizovány dílčí cíle:

Analýza historického vývoje

Analýza aktuálních odlišností

Posouzení dopadu důchodové reformy na podnikatelský sektor

Základní literární prameny:

KREBS, Vojtěch, a další. Sociální politika. Praha : Wolters Kluwer, 2015. 544 s.. 978-80-7357-585-4.

LOUŽEK, Marek. Důchodová reforma. Praha : Karolinum, 2014. 102 s. ISBN 978-80-246-2612-3.

PALÍŠKOVÁ, Marcela. Trh práce v Evropské unii: historický vývoj, aktuální trendy a perspektivy. V Praze: C.H. Beck, 2014. 203 s. ISBN 978-80-7400-270-0.

RYTÍŘOVÁ, Lucie. Důchodový systém v České republice. Olomouc: ANAG, 2013, 115 s. ISBN 978-80-7263-821-5.

Termín odevzdání bakalářské práce je stanoven časovým plánem akademického roku 2019/20

V Brně dne 29.2.2020

L. S.

doc. Ing. Tomáš Meluzín, Ph.D.
ředitel

doc. Ing. et Ing. Stanislav Škapa, Ph.D.
děkan

Abstrakt

Předmětem bakalářské práce je porovnání aktuálních penzijních systému České republiky a Slovenské republiky a následně jejich komplexní zhodnocení. Z důvodu neustále se zhoršujícího demografického rozložení je nevyhnutelná změna penzijních systémů, protože současný systém je do budoucna neudržitelný. První důchodový pilíř, vyplácený státem, nebude schopný financovat důstojnou penzi zvětšujícímu se počtu lidí v důchodovém věku. Ve své práci srovnám, která z výše zmíněných zemí je na změnu lépe připravena. Snížení důchodů pro mladší generaci může být i v řádech desítek procent, proto je důležité o této skutečnosti informovat a předcházet ji například smysluplným spořením na důchodový věk.

Klíčová slova

penzijní systém, starobní důchod, demografický graf, Česká republika, Slovenská republika, hospodářská politika

Abstract

The subject of the thesis is comparison of the pension system in the Czech Republic and Slovak and their complex evaluation. Due to steadily degrading demographic distribution, a change in the pension system is necessary as a current state of affairs is unsustainable for the future. The first pension pillar, paid by the state, will not be able to finance a degnified pension for an increasing of retired people. In my thesis, I will compare which of the above countries is better prepared for change. Pension reduction are expected to be up to ten percent, so it is important to inform and prevent, for example, meaningful retirement savings.

Key words

pension system, retirement pension, demographic chart, Czech republic, Slovak republic, economics policy

Bibliografická citace práce dle ČSN ISO 690

KOLÁČNÝ, Jiří. Komparace aktuálních penzijních systému České a Slovenské Republiky. Brno, 2020. Dostupné také z: <https://www.vutbr.cz/studenti/zav-prace/detail/127365>. Bakalářská práce. Vysoké učení technické v Brně, Fakulta podnikatelská, Ústav ekonomiky. Vedoucí práce Nina Bočková.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracoval jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem ve své práci neporušil autorská práva (ve smyslu Zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském a o právech souvisejících s právem autorským).

V Brně dne 15. května 2018

.....

Podpis autora

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí práce paní Ing. Nině Bočkové Ph.D. za velmi vstřícný přístup, cenné připomínky a odborné vedení bakalářské práce.

Obsah

Úvod	7
Cíle práce a metody zpracování	9
1 Teoretická východiska práce	11
1.1 Pojem hospodářská politika	11
1.1.1 Cíle hospodářské politiky	12
1.1.2 Sociální politika	12
1.1.3 Funkce sociální politiky	13
1.2 Fiskální politika	13
1.2.1 Základní typy fiskální politiky	14
1.2.2 Funkce fiskální politiky	14
1.2.3 Nástroje fiskální politiky	15
1.2.4 Pravidla fiskální politiky	15
1.3 Organizace důchodových systémů	16
1.3.1 Průběžné financování	16
1.3.2 Kapitálové financování	17
1.3.3 Porovnání / kombinace obou variant	17
1.4 Příspěvky na důchodové pojištění	17
1.5 Přehledná demografická fakta	18
1.6 Základní typy penzijních plánů	19
1.7 Charakteristika a historie penzijních systémů	20
1.7.1 Bismarckův systém	20
1.7.2 Beveridgeův systém	21
1.7.3 Dvousložková konstrukce	21
1.7.4 Pojistný systém se stanoveným minimem	22
1.8 Valorizace v důchodovém zabezpečení	22
1.8.1 Přizpůsobování v závislosti na růstu maloobchodních cen a životních nákladů	22
1.8.2 Přizpůsobování v závislosti na růstu mezd ekonomicky aktivních členů společnosti	22
1.9 Pilířová struktura	23

1.9.1	I. pilíř-veřejný pilíř	23
1.9.2	II. pilíř-povinný soukromý pilíř	23
1.9.3	III. pilíř-dobrovolný soukromý pilíř	24
Shrnutí		28
2	Analytická současného stavu	29
2.1	Historický vývoj důchodového systému v ČR	29
2.1.1	Důchodová reforma v letech 2004-2005	29
2.1.2	„Malá“ důchodová reforma	30
2.1.3	„Velká“ důchodová reforma	31
2.2	Historický vývoj důchodového systému na Slovensku	32
2.2.1	Reforma 2004-2005 a následný vývoj II. pilíře	34
2.3	Výpočet a zdanění důchodů	37
2.4	Vybrané statistiky v České republice	37
2.4.1	Počet příjemců starobního důchodu	38
2.4.2	Výdaje na starobní důchody	39
2.5	Vybrané statistiky na Slovensku	39
2.5.1	Počet příjemců starobního důchodu	39
2.5.2	Výdaje na starobní důchody	40
2.6	Porovnání průměrné výše starobního důchodu ve sledovaných zemích	41
2.7	Porovnání náhradového poměru ve sledovaných zemích	42
2.8	SWOT analýza III. pilíře důchodového systému	45
2.9	Představení nového nultého a prvního pilíře chystané reformy	48
3	Zhodnocení konkrétního dopadu na podnik, zaměstnance a OSVČ	51
3.1	Využití příspěvku zaměstnance na doplňkové penzijní připojištění	51
3.2	Názorný příklad spoření na penzi osoby samostatně výdělečně činné	55
3.3	Výsledky dotazníkového šetření	61
Závěr		66
Seznam použitých zdrojů		68
Seznam použitých obrázků		73
Seznam použitých grafů		74
Seznam použitých tabulek		75

Úvod

Státní výdaje na celkově vyplacené důchody v roce 2018 překročily 420 mld. Kč, z toho přes 351 mld. Kč. bylo vyplaceno na starobní důchody a do budoucna je patrné, že tato částka bude v důsledku demografických změn nadále stoupat. Důležitá část sociální politiky bude muset projít radikální reformou, protože odborníci se shodují, že český důchodový systém je ve srovnání se zahraničními systémy velmi solidární (Vohlídalová, a další, 2013).

Reforma by měla zahrnovat omezení závislosti občanů na státu, která byla v minulosti téměř absolutní a dnes zůstává velmi vysoká. Je důležité vytvořit podmínky pro to, aby lidé řešili sociální problémy vlastními silami a stát by měl pomáhat pouze tam, kde občan, ani rodina svými silami nestačí (Loužek, 2014 s. 26).

Například ve Švédsku, které je dáváno za příklad v oblasti důchodového systému, proběhla první důležitá reforma už v roce 1998, kdy byl zaveden druhý pilíř povinného spoření do fondů (FDC), který funguje současně s průběžným financováním systému (NDC). O založení druhého pilíře (FDC) se pokoušela vláda ČR v roce 2013, avšak neúspěšně (zapojilo se pouze cca 84 000 účastníků) a po třech letech fungování byl druhý pilíř zrušen. Aktuálně stojí český důchodový systém pouze na prvním a třetím pilíři (MFČR, 2016). Na Slovensku funguje systém založený na třech pilířích od roku 2005, kdy vznikl druhý pilíř, s úpravami v letech 2015 a 2017. Momentálně se do druhého pilíře, který spravují důchodové správcovské společnosti, zapojilo přes 1 550 000 účastníků, což by se dalo považovat za úspěch. První vyplacené důchody z druhého pilíře jsou však nižší než z pilíře prvního. Ve Švédsku byly vytvořeny individuální účty, které mají hodnotu budoucího nároku, avšak jedná se o fiktivní účty, které financují důchody aktuálních penzistů. Hlavním cílem bylo dosažení důstojného zajištění všech občanů, proto byla v novém systému zavedena základní garantovaná dávka zajišťující minimální životní úroveň také pro občany s velmi nízkým, nebo žádným příjmem (Loužek, 2014 s. 45). Švédsko je země, kterou bychom se mohli dle odborníků inspirovat, avšak je otázka, jestli je možné tak rozsáhlou změnu provést.

Současná ministryně práce a sociálních věcí připravuje do poloviny roku 2020 představení návrhu nazvaném "adaptace důchodového systému". O této úpravě diskutuje jak široká veřejnost, tak odborníci na dané téma. Původně měla být adaptace představena už ke konci roku 2019, ale detaily nejspíš nejsou dotaženy, proto se datum představení stále posouvá. Adaptace by měla obsahovat devět změn parametrů, jako například dřívější odchod do důchodu pro náročné profese, nebo úprava třetího pilíře. Přesné změny ministryně zatím prozradit nechce z důvodu rozbuzení diskuze. Mělo by se jednat o úvodní změnu neudržitelného systému, kdy občané nebudou moci spoléhat na zabezpečení penze ze státní kasy. Za hlavní myšlenku do budoucna by se dalo považovat kapitálové spoření jednotlivců v ekonomicky aktivním věku. Ministryně je také přesvědčena, že je nutné upravit odvody živnostníků, zvýšit zdanění velkých podniků i lidí s vysokými příjmy a zavést například digitální daň (Česká televize, 2019).

Cíle práce a metody zpracování

Cílem bakalářské práce je srovnání důchodových systémů České republiky a Slovenské republiky. Podrobněji se podíváme na historický vývoj i aktuální odlišnosti a problémy, které jsou v aktuální době diskutovány. Je obecně známo, že v minulosti se lidé dožívali nižšího věku z důvodu nekvalitního zdravotnictví a tím pádem nemusel existovat plnohodnotný důchodový systém. Po postupném zvyšování průměrného věku dožití se začaly objevovat první důchodové systémy. Hlavní rozdíl v penzijních systémech obou sledovaných států je jejich pilířová struktura. Český důchodový systém je založen pouze na prvním a třetím pilíři, i když v nedávné historii vláda učinila neúspěšný pokus zavést i druhý pilíř. Naproti tomu slovenský systém obsahuje pilíře tři. Druhý pilíř prošel od založení v roce 2005 několika úpravami, avšak stále je důležitou součástí systému, kterou občané využívají.

V teoretické části se zaměříme na pojmy hospodářská a fiskální politika státu. Vysvětlíme si obecné informace, její historii a první praktické aplikace. Objasníme jednotlivé cíle hospodářské politiky, jejich rozdělení a provázanost. Rozebereme také penzijní systémy, pilířovou strukturu a demografická fakta. Jako základní metodologii si můžeme označit řešerši literatury, která má souvislost s tématem.

Analytická část z velké části srovnává v letech 2010–2019 oba důchodové systémy z pohledu zastoupení občanů v důchodovém věku, velikosti starobního důchodu nebo rozpočtového zatížení. Další významná část se skládá z výsledků dotazníkového šetření, na které odpovídali občané obou států. V grafickém vyobrazení je ukázána informovanost občanů o možných změnách v důchodovém systému a také o případném snižování státních důchodů z důvodu demografických změn.

SWOT analýza třetího pilíře nám odhalí všechny nedostatky, ale i silné stránky v porovnání s jinými typy soukromého spoření. Vyhodnotíme, zda je vhodné využívat státní produkt s určitými výhodami, ale menším výnosem z finančního trhu nebo investovat přímo do podílových fondů bez pomoci státu. Navrhujeme také příležitosti pro zlepšení pilíře a upozorníme na hrozby.

Posledním cílem analytické části je přímá aplikace na podnikatelskou sféru, přesněji budoucí důchod osoby samostatně výdělečně činné. Jsou zde analyzovány

konkrétní typy soukromého spoření jednotlivce pro zajištění důstojného stáří, i když důchod z prvního pilíře může být minimální. Na závěr budou diskutovány návrhy na zlepšení obou srovnávaných systémů a zdůraznění důležitosti soukromého kapitálového spoření na důchodový věk.

1 Teoretická východiska práce

1.1 Pojem hospodářská politika

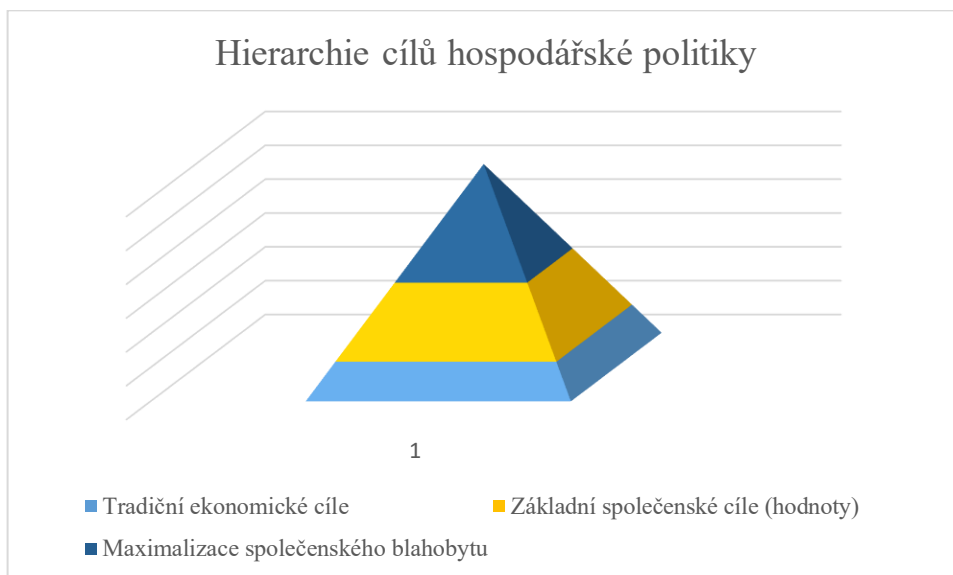
Teorie hospodářské politiky je poměrně mladou disciplínou, která se začala formovat až ve 30. letech minulého století. Vychází především z makroekonomie, ale přebírá také mnoho poznatků z politiky, politologie, práva a veřejné správy, proto je zřejmé, že hospodářská politika jako samostatná vědní disciplína se nachází na pomezí ekonomické teorie a hospodářské praxe (Kliková, a další, 2012 s. 9).

Jedná se o přístup vlády, centrální banky a jiných institucí k ekonomice své země, který využívá různých prostředků, aby ovlivnili ekonomický a sociální vývoj státu. Vždy se jedná o záměrnou a praktickou činnost, u které se stát snaží dosáhnout stanovených ekonomických i celospolečenských cílů. Vláda navrhuje státní rozpočet, může navrhopvat nové daně nebo upravovat daně stávající. Mezi subjekty zasahující do hospodářské politiky patří také antimonopolní úřad, který zasahuje v případě porušení hospodářské soutěže např. kartelovými dohodami (Kliková, a další, 2012 s. 9).

První krok rozšířit systém sociálního zabezpečení na další vrstvy, než pouze na ty nejchudší měl Otto von Bismarck. Jednalo se od přerozdělovací politiku státu, která se označovala jako „stát blahobytu“. Tento systém byl v následujících letech kopírován a postupně upravován dle potřeb daného stát. Nejvíce se začal rozšiřovat po první světové válce, kdy začalo docházet k přesunu sociální péče z rodiny na stát (Slaný, a další, 2003).

1.1.1 Cíle hospodářské politiky

Aby bylo možné budování vyspělé tržní ekonomiky, musí být společnost vystavěna na principu trvalých hodnot, které by se daly shrnout do následujícího grafu č. 1 (Kliková, a další, 2012 s. 77).

Graf 1 - Hierarchie cílů hospodářské politiky (Zdroj: Vlastní zpracování dle: Kliková, a další, 2012 s. 77)

Dále by se cíle daly rozdělit na společenské a ekonomické.

- Základní společenské cíle – svoboda, spravedlnost, jistota, pokrok, demokracie a další
- Ekonomické cíle – velikost produkce a ekonomický růst, nízká nezaměstnanost, inflace (Kliková, a další, 2012 s. 78)

1.1.2 Sociální politika

Vyznačuje se velkou provázaností s hospodářskou politikou, v tomto důsledku má každé hospodářsko-politické rozhodnutí vliv na sociální politiku a stejné pravidlo platí i naopak. Pro účinnou sociální politiku je potřeba, aby byla výkonná ekonomika a také účinná hospodářská politika, která napomáhá produkci zdrojů, ze kterých je poté financována sociální politika (Kliková, a další, 2012 s. 211).

Mezi subjekty sociální politiky patří:

- **Stát a jeho orgány**, kde významnou roli zaujímá parlament, který schvaluje důležitá legislativní opatření s vlivem na sociální politiku

- **Zaměstnavatelé**, kteří jsou povinni zabezpečovat opatření stanovená státem. Dále by měli svým zaměstnancům zajistit „dobrovolná“ sociální opatření, které lze označit jako „dobrovolné sociální služby“.
- **Další instituce.** Zde řadíme hlavně odbory, například různé komory zaměstnavatelů, odborové svazy, charitativní instituce atd.

1.1.3 Funkce sociální politiky

- Ochranná – odstranění důsledků sociálních změn u lidí – ztráta zaměstnání, stárání, nemoc
- Rozdělovací – řešení rozdílů a nerovnosti životních podmínek - řešení pomocí daní
- Homogenizační – slouží k odstraňování rozdílů životní úrovně – sociální pomoc nízkopříjmovým skupinám lidí
- Stimulační – podpora zamýšleného vývoje sociálních procesů
- Preventivní – snaha zabránit nežádoucím sociálním situacím (Kliková, a další, 2012 s. 212)

1.2 Fiskální politika

Fiskální politika představuje vědomé využívání státního rozpočtu z důvodu dosažení stanovených cílů, jako je například ekonomický růst nebo nízká míra nezaměstnanosti (Kliková, a další, 2012).

Zakladatelem myšlenky o stabilizační funkci fiskální politiky byl John Maynard Keynes, který ji formuloval v době Velké hospodářské krize ve 30. letech 20. století. Keynes prosazoval, že by vláda měla více využívat svým možností ovlivňovat ekonomické výkyvy, z důvodu rekordní nezaměstnanosti a počtem bankrotů (Hedija, 2014 s. 1). Pokud dojde k poklesu poptávky, zároveň dojde k automatickému poklesu nabídky a tím i zaměstnanosti. Proto doporučoval expanzivní fiskální politiky v době recese, a to i za cenu deficitního rozpočtu. Například snížit daně nebo stimulovat poptávku pomocí vládních výdajů. Naopak v době ekonomického růstu by vláda měla praktikovat restriktivní fiskální politiku a například splácet státní dluh (Kubátová, 2016 s. 90).

Výrazný vliv na úspěšné provádění fiskální politiky mají představitelé státu, kteří rozhodují o jejím konkrétním použití a nastavení. Problémem může být jejich usilování o znovuzvolení a proto se využívají nepopulární opatření až po volbách. Tím nereagují na aktuální potřeby ekonomiky, ale vyvolávají její kolísání, kdy vrcholu ekonomického cyklu chtějí dosáhnout před volbami. Místo reakce na konkrétní problémy a vyrovnávání hospodářských cyklů, tyto cykly naopak prohlubují (Hedija, 2014 s. 5).

Například v letech 2009-2012, kdy většina zemí čelila vysokému dluhovému zatížení, byla zásadní otázka, zda využít nástrojů fiskální politiky k povzbuzení ekonomiky, nebo naopak omezovat veřejné výdaje, aby se předešlo negativním reakcím kapitálového trhu (Kubátová, 2016 s. 16).

1.2.1 Základní typy fiskální politiky

Fiskální politika se dělí na tři základní typy. Prvním typem je expanzivní fiskální politika. Jejím cílem je stimulace agregátní poptávky a stát by k ní měl přistoupit v situaci ekonomické recese. Jedná se hlavně o zvýšení vládních výdajů na nákup zboží, služeb, nebo je možná podoba transferů domácnostem či snížení daní (Kubátová, 2016 s. 89).

Druhým typem je restriktivní fiskální politika, která se využívá v době ekonomického růstu a v zájmu státu je zabránit přehřátí ekonomiky. Jedná se o snižování vládních výdajů a tím pádem například snížení deficitu (Kubátová, 2016 s. 90).

Posledním typem fiskální politiky, která bývá uváděna, je politika neutrální. Jedná se o stav, kdy se použité nástroje fiskální politiky vzájemně kompenzují (Kubátová, 2016 s. 90).

1.2.2 Funkce fiskální politiky

- Redistribuční – přerozdělení důchodů
- Alokační – alokace veřejných statků
- Stabilizační – stabilizace hospodářského cyklu

Nás bude v dalších kapitolách zajímat hlavně funkce redistribuční. Tyto funkce plní jednotlivá ministerstva, okresní úřady, ale také kraje a obce (Kliková, a další, 2012 s. 143).

1.2.3 Nástroje fiskální politiky

Nástroje mohou mít dvě podoby:

- **Vestavěné stabilizátory** – pokud jsou jednou zavedeny, působí automaticky a nevyžadují žádné dodatečné státní zásahy. Automaticky stabilizují ekonomiku. Můžeme je rozdělit na mandatorní výdaje, progresivní daně z příjmu a transferové platby (Kliková, a další, 2012 s. 143)
- **Diskrétní opatření** – jedná se o jednorázová opatření, která jsou zaměřena na realizaci akutních změn. Jako příklad si můžeme uvést změnu daňových sazeb, změnu struktury vládních výdajů a veřejné programy (Kliková, a další, 2012 s. 143)

1.2.4 Pravidla fiskální politiky

Pravidla fiskální politiky lze rozdělit do dvou skupin. První skupina je zaměřena na celkovou udržitelnost veřejných financí a vymezuje hranice pro fiskální politiku, jedná se například o:

Pravidlo střednědobě vyrovnaného rozpočtu – patří k historicky nejstarším pravidlům. Je založeno na myšlence strukturálně vyrovnaného rozpočtu a působení automatických stabilizátorů, ale nevylučuje ani užívání diskrečních opatření v podobě daňových změn či operativních změn vládních výdajů (viz. výše). Rozpočet by měl být vyrovnaný v případě, kdy je výstup na úrovni potenciálního produktu, tudíž rozpočtové příjmy se rovnají výdajům. V případě výstupu pod potenciální úrovní by měl být rozpočet deficitní a tento deficit slouží jako stimul pro hospodářství. Poslední možností může být přebytkový rozpočet, který by měl být vytvářen v době ekonomického růstu a vládě klesají náklady na sociální dávky a podporu v nezaměstnanosti (Hedija, 2014 s. 8).

Pravidlo udržitelnosti veřejného dluhu jako procenta HDP – je také založeno na myšlence strukturálně vyrovnaného rozpočtu. Ze střednědobého hlediska se běžné příjmy rovnají výdajům a rozpočet prostřednictvím vestavěných stabilizátorů plní stabilizační funkci. Vyšší výdaje musí vyvolat takový růst HDP, aby anuloval růst podílu dluhu na HDP (Hedija, 2014 s. 9).

Zlaté pravidlo veřejných financí – jedná se o druhou skupinu, která je zaměřena na usměrňování výdajů a říká, že deficitně by měly být financovány pouze investiční výdaje. Běžné výdaje, jako jsou například starobní důchody by měly být pokryty přebytky vytvořenými v období růstu (Hedija, 2014 s. 9).

1.3 Organizace důchodových systémů

Pro začátek si musíme definovat základní třídění a uspořádání důchodového systému. Existuje více rozřazení, ale pro lepší přehlednost si je nejprve rozdělíme dle způsobu financování.

1.3.1 Průběžné financování

Neboli systém PAYG („Pay As You Go“). Tento systém je považován za momentálně nejlepší a také je nejčastěji využívaný. Je založen na systému mezigenerační solidarity a ekvivalence (Rytířová, 2013 s. 11). Ekonomicky aktivní populace odvádí určitou částku jako příspěvek na důchodové pojištění. Peníze odvedené státu jsou obratem vypláceny jako starobní nebo například invalidní důchod pro ty, kteří do dané skupiny patří. V případě nedostatku peněz na výplatu dávek je rozdíl vyplacen ze státního rozpočtu (Krebs, a další, 2015 s. 204).

Velký problém tohoto systému do budoucna může být populační vývoj, který uvádí průběžný systém na okraj propasti, takže se hledají alternativní způsoby zajištění ve stáří, jako například neúspěšné razantní důchodové reformy v několika státech EU včetně ČR. Vzhledem k menší porodnosti a zvyšující se délce dožití bude nemožné, aby nižší počet ekonomicky aktivních občanů pokryl financování celé výše důchodů (Loužek, 2014 s. 12). Velká část populace také spoléhá, že o ně bude postaráno tímto způsobem a neuvědomuje si budoucí rizika.

1.3.2 Kapitálové financování

Základní princip se zakládá na individuálním kumulování prostředků, ze kterého si budeme vyplácet starobní důchod. Tento systém je využíván ve většině privátních pojišťovacích systémů (Krebs, a další, 2015 s. 205).

V dnešní době lze využít řadu produktů, které nám v tom mohou pomoci. Daný produkt by měl mít alespoň takový výnos, aby překonal aktuální míru inflace. Ať už se jedná o penzijní připojištění, spořicí účet, kapitálové životní pojištění, stavební spoření a následnou investici do nemovitostí, nebo investice do akcií, dluhopisů, či komodit. Není žádoucí peníze nechávat na běžném účtu právě z důvodu inflace, kdy průběžně o peníze přicházíme. Peníze, které si občané naspoří jsou v důchodovém věku vypláceny jako penze (Sýrový, 2012 s. 49).

1.3.3 Porovnání / kombinace obou variant

Právě kombinace obou variant by měla být zlatou střední cestou do budoucna. Oba systémy mají své kladné, ale i záporné stránky.

PAYG má výhodu v nižších nákladech na řízení, vysoké stabilitě systému a možnost uplatnění redistribuce prostředků. Nevýhodou je budoucí demografická změna, protože na jednoho důchodce bude odvádět dávky stále méně pracujících (Sýrový, 2012 s. 81) a také velký vliv politiky. Zatímco u kapitálového financování důchodů je nejzásadnější výhodou menší citlivost na demografický vývoj a pozitivní vliv na trh práce. Naopak rizikem by mohla být bezpečnost soukromých fondů (Krebs, a další, 2015 s. 206).

1.4 Příspěvky na důchodové pojištění

Jsou méně využívané. Důchody jsou financovány přímo ze státního rozpočtu a zdrojem peněz je sociální důchodové pojištění. Výše příspěvků je stanovena jednotným procentem a jejich výše je stanovena tak, aby pokryla celý objem vyplacených důchodů v daném období. Tento systém by musel průběžně reagovat na změnu na aktuální situaci v sociálním systému, aniž by se vytvářely přebytky peněz (Krebs, a další, 2015 s. 204).

1.5 Přehledná demografická fakta

Demografický vývoj má obrovský vliv na soustavu sociálního zabezpečení a z něho plynoucí výši dávek, které jsou určeny pro danou skupinu obyvatelstva. (Krebs, a další, 2015 s. 190). Celkově populace stárne a prodlužuje se délka dožití. Aktuálně se uvádí 77-78 let, což je o 5 let více, než v roce 1990. Zároveň klesá porodnost, tudíž ubývá ekonomiky aktivních občanů a přibývá důchodců. V ČR dnes tvoří podíl obyvatelstva ve věku nad 65 let přibližně 20 % (Český statistický úřad, 2019).

Obyvatel, kteří pobírají starobní důchod je dokonce 22 %. Predikce do budoucna avizuje, že tento trend bude pokračovat a v roce 2050 bude podíl obyvatel nad 65 let přibližně 30 % (Syrový, 2012 s. 19).

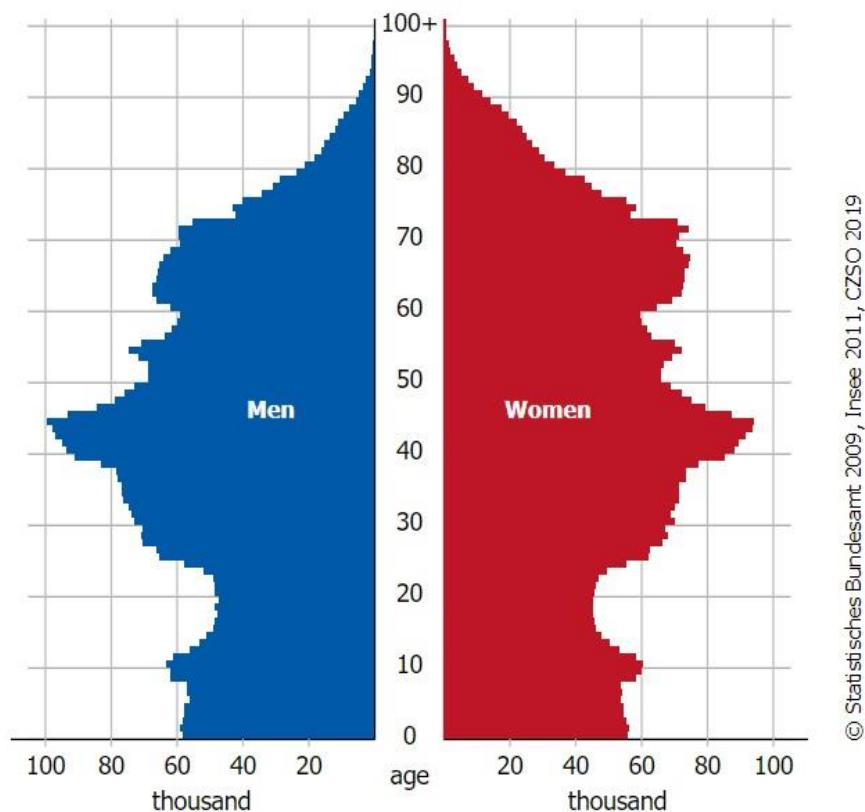
Tabulka 1 - Pohyb obyvatelstva ČR ve vybraných letech (Zdroj: Krebs, a další, 2015 s. 521)

	1990	2000	2005	2008	2010	2013
střední stav	10 362 740	10 272 503	10 234 092	10 429 692	10 517 247	10 510 719
živě narození	130 564	90 910	102 211	119 570	117 153	106 751
zemřelí	129 166	109 001	107 938	104 948	106 844	109 160
přirozený přírůstek	1 398	-18 091	-5 727	14 622	10 309	-2 409
přírůstek stěhováním	624	6 539	36 229	71 790	15 648	-1 297
celkový přírůstek	2 022	-11 552	30 502	86 412	25 957	-3 706

Jak můžeme vidět v tabulce č. 1, tak celkový přírůstek v průběhu let nejprve roste, a to zásluhou přistěhovalců, jelikož ČR vstoupila v roce 2004 do Evropské Unie. V následujících letech již není počet přistěhovalců tak vysoký a v roce 2013 se celkový přírůstek dostává opět do záporných hodnot, ale v letech 2014-2017 je vždy kladný, v rozpětí 17 000 – 25 000 (Český statistický úřad, 2019).

Shrnutí výše uvedených poznatků vidíme i v tomto obrázku č. 1, který vyobrazuje demografický graf ČR.

Age structure on December 31st, 2018 Czech Republic

Obrázek 1 - věková struktura ČR k 31.12.2018 (Zdroj: Český statistický úřad, 2019)

1.6 Základní typy penzijních plánů

Pro jednotlivé formy financování je důležité si definovat také typ penzijního plánu. Dle Krebse, a dalších (2015 s. 206) je můžeme rozdělit na tyto systémy.

Prvním z nich je dávkově definovaný systém, který účastníkům garantuje určitou výši starobního důchodu. Jeho velikost se odvozuje v závislosti na kombinaci počtu odpracovaných let, po které jsme odváděli příspěvek na sociální pojištění. Samozřejmě záleží také na výši příspěvku (Krebs, a další, 2015 s. 206).

Za druhý typ základního penzijního plánu si můžeme označit příspěvkově definovaný plán. Ten neposkytuje účastníkům tak vysokou míru jistoty ohledně jejich budoucí penze. Účastníci platí stanovenou příspěvkovou sazbu, která je následně investována na kapitálovém trhu. Její výše tak závisí na míře výnosu z investování těchto úspor (Krebs, a další, 2015 s. 206).

A poslední, třetí typ plánu se nazývá hypoteticky příspěvkově definovaný penzijní plán. Jedná se o novou metodu, která už byla aplikována například ve Švédsku. Každý účastník systému má svůj individuální (hypotetický) účet, na který se mu připisuje daná výše příspěvku a jejich zhodnocení. Výše zhodnocení je závislá na hypotetické míře výnosnosti systému. Nejedná se o tržní míru výnosnosti, ale o míru růstu základu, z něhož jsou placeny příspěvky. Jako vhodný odhad tohoto základu můžeme označit objem mezd a platů. Výše důchodu v okamžiku dosáhnutí důchodového věku v tomto systému je přímo závislá na celkových (hypotetických) úsporách na individuálním účtu a nepřímo závislá na průměrné očekávané délce života generace nastávajících důchodců. Úspory, které jsou na účtech jsou pouze hypotetické, protože vybrané příspěvky jsou přerozděleny aktuálním důchodcům a pouze „papírově“ jsou zhodnocovány (Krebs, a další, 2015 s. 207).

1.7 Charakteristika a historie penzijních systémů

V dávné minulosti obecně platilo, že o starší příslušníky, kteří už nebyli schopní pracovat, se musela postarat rodina. Později se o seniory snažila postarat církev či obce. První penzijní reformu provedla Marie Terezie v druhé polovině 18. století, kdy zajistila první státní podporu vdovám, ale také penzi všem státním úředníkům.

Dalším důležitým milníkem byly v 90. letech 19. století Bismarckovy reformy, které zahrnovaly nemocenské, úrazové, starobní a invalidní pojištění.

V současné době existuje spousta penzijních systémů, které vychází právě ze dvou základních modelů: Bismarckova a Beveridgeova. V jednotlivých zemích jsou tyto systémy různě upravovány a kombinovány s ohledem na historii, politickou a demografickou situaci a další aspekty. Nejčastější modifikací je tzv. dvousložková konstrukce a pojistný systém se stanoveným minimem.

1.7.1 Bismarckův systém

Otto von Bismarck byl německý politik, v letech 1871-1890 německý kancléř. Hlavním cílem jeho modelu z roku 1889 bylo udržení životní úrovně pojištěných.

Výpočet dávek v tomto systému je vztažený k výši příspěvků, tudíž výše důchodu je závislá na zaplaceném pojistném tak, že je dána určitým procentem z průměrného výdělku za určité období. Systém je spravován veřejně s účastí tripartity (Loužek, 2014). Parametry konstrukce, jako například maximum vyměřovacího základu pro pojistné nebo pro výpočet důchodu, bývají každoročně upravovány podle růstu mezd. Přepočítávány bývají také vyplácené důchody, které se každoročně upravují také podle růstu mezd, aby systém zůstal homogenní (Krebs, a další, 2015 s. 208).

1.7.2 Beveridgeův systém

Hlavní myšlenkou zprávy, kterou v roce 1942 vypracoval William Beveridge bylo vymýtit nouzi, nemoci, neznalost, špínu a zahálku. Právě boj proti chudobě byl v době války a po hospodářské krizi ideálním návrhem. (Conway, 2009) Vyplácený důchod je určen pevnou částkou podle určitých hledisek např. daný věk (systém aplikovaný v Nizozemí) nebo doba pojištění (systém aplikovaný ve Velké Británii). V tomto systému nemohou vznikat rozdíly mezi důchody z různých období a upravovány jsou podle růstu cen při dosažení určitého kritéria, neb k určitému dni. K rozdílné výši důchodů dochází v tomto modelu zapojením do připojišťovacích systémů, které velmi často organizují zaměstnavatelé (Krebs, a další, 2015 s. 208). Přehledné srovnání obou systémů můžeme vidět v tabulce č. 2.

Tabulka 2 - Přehledné srovnání systémů (Zdroj: Loužek, 2014 s. 14)

	Bismarckovský model	Beveridgeovský model
Cíl	udržení příjmů	zabránění chudobě
Dávky	vztažené k příjmu	plošné
Financování	příspěvky	zdanění
Správa	triparita	veřejná

1.7.3 Dvousložková konstrukce

Při hledání ideálního modelu často dochází ke kombinaci dvou předchozích typů, kdy se podle konkrétní politické a ekonomické situace, upravuje 1. složka o pevné částky nebo 2. složka procentním zvyšováním. Aby systém zůstal funkční,

je nutné upravovat nejen vyplácené důchody, ale i výši nově přiznaných důchodů (Krebs, a další, 2015 s. 208).

1.7.4 Pojistný systém se stanoveným minimem

Tento upravený Bismarckův systém umožňuje přiznat při získání stanovené doby pojištění minimální důchod bez ohledu na výši zaplaceného pojistného. Důchody lze zvyšovat nejen procentní sazbou, ale i určenou minimální částkou. Tento systém se nejvíce přibližoval tradičnímu systému v Československu. Po úpravách v roce 1993 byla zavedena dvousložková konstrukce a v ní aplikována rychlejší valorizace pevné složky. Tento systém vedl k menší diferenciaci důchodů v systému PDC. Od roku 1998 se systém vrátil opět spíše k Bismarckovu pojetí. (Krebs, a další, 2015 s. 209).

1.8 Valorizace v důchodovém zabezpečení

Pojem valorizace znamená zvyšování hodnoty. V důchodovém systému se jedná o pravidelné úpravy důchodového pojištění v závislosti na růstu ostatních hospodářských hodnot. Přizpůsobování můžeme rozdělit na dva okruhy (Krebs, a další, 2015 s. 209).

1.8.1 Přizpůsobování v závislosti na růstu maloobchodních cen a životních nákladů

Jako cíl takového přizpůsobování uvádí Krebs, a další (2015, s. 209) zachování reálné hodnoty vyplaceného důchodu, a tím zabránit poklesu jeho kupní síly. Tento způsob lze považovat za minimální hranici úprav.

1.8.2 Přizpůsobování v závislosti na růstu mezd ekonomicky aktivních členů společnosti

Cílem tohoto přizpůsobování je zamezit vzniku rozdílů mezi úrovní důchodů vyměřených na základě srovnatelných pracovních zásluh v různém období a zabezpečit proporcionální vývoj důchodů a mezd. Hlavní výhodou je fakt, že ukazatel vývoje mezd lze snadno stanovit a za předpokladu růstu mezd nezajišťuje tento způsob valorizace i růst kupní síly důchodů a dá se hovořit o významném prvku životní úrovně důchodců (Krebs, a další, 2015 s. 209). Je nutné stanovit základní principy, aby byly zachovány sociální garance.

Otázky plynoucí ze systému:

- Dle jakého ukazatele by mely být důchody upravovány
- Zvýšení důchodů by mělo být o pevnou částku nebo o určité procento z výše důchodu
- Stanovení zvýšení jednotně pro všechny nebo rozdílně pro dané skupiny důchodců (Krebs, a další, 2015 s. 210)

1.9 Pilířová struktura

Každý z pilířů má jiný zdroj financování a doporučovaný systém, který využívají vyspělé země je založen na třech pilířích. Do roku 1994 byl náš systém založen pouze na prvním pilíři, teprve poté bylo přidáno i penzijní připojištění se státním příspěvkem, které se označuje jako třetí pilíř (Rytířová, 2013 s. 6). V důchodovém systému ČR využíváme dvoupilířový systém. Na Slovensku můžeme mluvit o systému založeném na třech pilířích.

1.9.1 I. pilíř-veřejný pilíř

Jedná se o státní zabezpečení starobního důchodu, ale taktéž zajišťuje důchody invalidní, vdovské a sirotčí. První pilíř je plně financovaný státem a je povinný pro všechny ekonomicky aktivní osoby s občanstvím v příslušné zemi. Občané do něj odvádí peníze prostřednictvím pojistného plnění. Peníze nejsou žádným způsobem spořeny, ale jsou ihned přeposílány na výplatu zmíněných důchodů, proto se dá mluvit taktéž o mezigeneračním přerozdělování. Příjmy státu na sociálním pojištění už zdaleka nedosahují velikosti výdajů, které musí vynaložit na výplatu důchodů. Důvodem je vliv demografického rozložení obyvatelstva, proto stát musí zajistit financování z jiných zdrojů, nejčastěji ze státního rozpočtu.

Výše vypláceného důchodu z prvního pilíře je dána principem zásluhovosti. Občan, který měl v produktivním věku vyšší výplatu, tudíž odváděl více peněz na sociálním pojištění, má právo na vyšší důchod (Rytířová, 2013 s. 12).

1.9.2 II. pilíř-povinný soukromý pilíř

V mnoha státech se v dnešní době jedná o povinný soukromý pilíř, který je označován jako důchodové spoření. Vstup do druhého pilíře je dobrovolný a může do něj vstoupit každý, kdo splňuje podmínky. Avšak pokud se rozhodne do druhého

pilíře vstoupit, zůstává jeho účastníkem až do důchodového věku nebo smrti. Během ekonomicky aktivního věku si spoříme do konkrétního penzijního fondu, kde jsou peníze zhodnocovány (Rytířová, 2013 s. 45).

Naspořené peníze jsou následně penzijními společnostmi investovány dle pravidel kolektivního investování a po dosažení důchodového věku jsou vypláceny ve formě dávek, každému však pouze do výše, kterou si naspoří. Celý proces je státně regulován příslušným zákonem a penzijní společnost musí o svých investičních aktivitách pravidelně informovat (Rytířová, 2013 s. 45). Například v ČR bylo možné si vybrat jeden ze čtyř investičních fondů: důchodový fond státních dluhopisů, konzervativní důchodový fond, vyvážený důchodový fond nebo dynamický důchodový fond. Každý z nich měl jinou strategii a s ní jiná rizika, ale také možnost většího výnosu (Rytířová, 2013 s. 47).

Tento pilíř se příliš neosvědčil a fungoval pouze od roku 2013 do roku 2016, kdy byl tento pilíř zrušen.

1.9.3 III. pilíř-dobrovolný soukromý pilíř

V ČR se jedná o dobrovolný nadstavbový pilíř a každý občan do něj může kdykoliv vstoupit, ale také vystoupit. V první verzi existuje již od roku 1994, kdy se nazýval dobrovolné individuální spoření na důchod. Již v této době bylo spoření podporováno státním příspěvkem a rychle nabralo na popularitě, když po prvních měsících se zapojilo přes milion občanů. V roce 2000 bylo přidáno další zvýhodnění v podobě daňového zvýhodnění účastníků, ale i zaměstnavatelů, kteří mohou svým zaměstnancům také přispívat. Za negativní změnu by se dalo označit zvýšení věku na nárok výběru prostředků z 50 na 60 let.

Reforma důchodového systému v roce 2013 se týkala také třetího pilíře. První změnou bylo oddělení majetků správců a účastníků, což umožnilo zavést náklady na správu aktiv, které jsou vyobrazeny v tabulce č.3.

Tabulka 3 - Výše nákladů účastnických fondů (Zdroj: Syrový, 2012 s. 125)

Typ fondu	Fixní část odměny	Odměna ze zisku
Transformovaný	0,6 % p. a.	15 %
Konzervativní	0,4 % p. a.	10 %
Ostatní účastnické	0,8 % p. a.	10 %

Zanikla také garance každoročního zachování hodnoty a tím vznikly strategie s rozdílnou mírou rizika a výnosu. Aktuální název je doplňkové penzijní spoření, ve kterém je možné si výši příspěvku nastavit dle individuálních preferencí. Jedním z důležitých faktorů je výše státního příspěvku, který je odvozen od měsíční platby. V přehledné tabulce č. 4 můžeme vidět zvýšení státních příspěvků od roku 2013.

Tabulka 4 - Státní příspěvek k penzijnímu připojištění (Zdroj: PŘÍSPĚVKY.CZ, 2020)

Měsíční platba	Státní příspěvek do konce roku 2013	Státní příspěvek od roku 2013
100 Kč	50 Kč	0 Kč
200 Kč	90 Kč	0 Kč
300 Kč	120 Kč	90 Kč
400 Kč	140 Kč	110 Kč
500 Kč	150 Kč	130 Kč
600 Kč	150 Kč	150 Kč
700 Kč	150 Kč	170 Kč
800 Kč	150 Kč	190 Kč
900 Kč	150 Kč	210 Kč
1000 Kč a více	150 Kč	230 Kč

Peníze za nás spravují penzijní společnosti za účelem zhodnocení investic na kapitálových trzích, dle principu kolektivního investování. Účast v třetím pilíři nikterak neovlivňuje důchod plynoucí z prvního pilíře, proto je stejně výhodný pro všechny, ať je náš příjem vysoký, či nízký. Každému účastníkovi bude vyplaceno vše, co si naspořil. Forma výplaty je na výběru účastníka (Rytířová, 2013 s. 102).

Penzijní spoření není vázáno na důchod, jak je tomu například u druhého pilíře. Podmínkou pro výplatu dávek je dosažení 60 let a smlouva musí být platná

alespoň 5 let. Jestliže splníme dané podmínky, můžeme si zvolit jednu z těchto typů výplat dávek:

- Starobní penze na dobu určitou
- Doživotní penze
- Jednorázové vyrovnání (Srový, 2012 s. 133)

Nyní systém výplat zahrnuje 7 způsobů, které jsou založeny na třech základních, uvedených výše. Další možnosti i s předešlými jsou uvedeny zde:

- Postupná penze
- Jednorázová výplata – nejpobulárnější
- Předčasné ukončení
- Invalidní penze – pro invalidní důchodce 3. stupně
- Před důchod – pouze 5 let před nárokem na důchod
- Částečná výplata v 18 letech – 1/3 prostředků a podmínkou je 10 let spoření a nejsou vypláceny státní příspěvky
- Postupná výplata přes životní pojišťovnu

V roce 2012 využívala penzijní připojištění skoro polovina ČR (Srový, 2012 s. 123). Důvodem vysokého zapojení občanů do III. pilíře jsou výše zmíněné vylepšené výhody. Při včasné zaplacení měsíčního příspěvku lze využít státních výhod ve formě státního příspěvku až do výše 230 Kč, ale také daňového zvýhodnění, které může dosáhnout celkového odpočtu až 24 000 Kč a tím úspory 3 600 Kč. Peníze uložené ve fondech jsou za státního dohledu dále investovány.

Na Slovensku podporuje stát účastníky třetího pilíře od roku 2014 pouze formou daňových odpočtů, a to odečtením naspořené částky ze základu daně (maximálně však 180 €), což může znamenat úsporu na dani v maximální výši 34 €. Uplatnění odpočtů je podmíněno platností smlouvy minimálně 10 let a účastník musí spořit minimálně do 55 let, jinak musí veškeré úlevy zpětně vrátit.

Do třetího pilíře může přispívat i zaměstnavatel za daňově velmi výhodných podmínek, což se dá považovat za příjemný benefit při volbě budoucího zaměstnavatele. Nejvýraznější výhodou oproti druhému pilíři je výše zmíněná možnost předčasného ukončení a výběru peněz, které jsme našetřili. V tomto případě přijdeme o celou výši státních příspěvků a dopad lze očekávat i na využití daňové zvýhodnění.

Další výhodou jsou menší politická rizika, jelikož do budoucna by politické strany měly třetí pilíř ještě více podporovat. Peníze, které patří přímo danému účastníkovi třetího pilíře, jsou v případě smrti předmětem dědického řízení. Za riziko by se dal považovat možný pokles kapitálových trhů a prostředky na něm uložené nejsou chráněné před exekucí (Rytířová, 2013 s. 109).

V tabulce č. 5 si ukážeme přehled daňových výhod. Jak jsme již zmínili, maximální daňové úspory je dosaženo při vkladu 3 000 Kč měsíčně. Do tohoto vkladu se však nezapočítává příspěvek zaměstnavatele.

Tabulka 5 - Daňové výhody penzijního připojištění (Zdroj: PŘÍSPĚVKY.CZ, 2020)

Měsíční platba	Snížení daňového základu o:	Daňová úspora
1 000 Kč	0 Kč	0 Kč
1 100 Kč	1 200 Kč	180 Kč
1 300 Kč	3 600 Kč	540 Kč
1 500 Kč	6 000 Kč	900 Kč
1 700 Kč	8 400 Kč	1 260 Kč
2 000 Kč	12 000 Kč	1 800 Kč
3 000 Kč	24 000 Kč	3 600 Kč

Shrnutí

Občané, kteří jsou momentálně v důchodovém věku, mají z 95 % zajištěný příjem od státu. Pro budoucí generace není výhled zdaleka tak optimistický. Je jisté, že se nebudou moci spoléhat jen na státní důchod, ale také na vlastní našetřené prostředky. Dle předpokladů se důchody za 30 let budou pohybovat, v přepočtu na dnešní hodnotu peněz, mezi 6 500-7 500 Kč měsíčně (Rytířová, 2013 s. 6). Tato výše měsíčního důchodu pravděpodobně nebude stačit na pokrytí veškerých nákladů na život, jako je zaplacení inkasa, základních potravin a oblečení. Na základě všech dostupných prognóz čeká stát těžké rozhodnutí. Jednou z možností je placení velmi vysokých odvodů u ekonomicky aktivních občanů, nebo naopak zvolí cestu nízkých penzí z prvního pilíře. Třetí možnost by znamenala, že stát bude chtít ponechat obě skupiny bez výrazného zvýšení, respektive snížení a tím obrovsky zatíží státní rozpočet. Důležité je dodat, že žádná z variant není správná a jediné řešení budoucího stavu je naučit občany využívat jakýkoliv typ spoření (MĚŠEC.CZ, 2019).

V nedávné minulosti jsme mohli vidět, že zavedení druhého pilíře skončilo naprostým fiaskem. Proto je nutné, aby aktuální vláda přišla s návrhem na zlepšení systému, který bude fungovat o poznání lépe.

Potencionální řešení pro občany je samozřejmě využití buď třetího státního pilíře nebo jiných typů soukromých spoření, jako jsou soukromé fondy, spořicí účty, investice do nemovitostí a plno dalších možností, které nám momentálně trh nabízí. Paní ministryně Maláčová tvrdí, že velká reforma není zapotřebí a už více než půl roku slibuje představení adaptace důchodového systému. Jedním z nových bodů by mělo být zavedení nultého pilíře který si podrobněji představíme v analytické části. Úplné představení adaptace se však neustále odkládá, a proto není jasné, jaké další body bude adaptace obsahovat.

2 Analytická současného stavu

2.1 Historický vývoj důchodového systému v ČR

Do konce 80. let byly důchody prakticky neměnné, docházelo pouze k nahodilým zvyšováním, bez jakéhokoliv systému. První zákon, který jasně definoval zvyšování důchodů, vznikl v roce 1991 a stanovil pevnou částku pro zvýšení důchodů při naplnění jedné z podmínek. Jednalo se o zvýšení cen o 10 % nebo růst mezd alespoň o 5 %.

V roce 1993 vláda zavedla platbu samostatného sociálního pojištění, které se tak oddělilo od státního rozpočtu. (Rudolfová, a další, 2010) Jako další milník ve vývoji penzijního systému můžeme uvést rok 1994, kdy bylo založeno penzijní připojištění se státním příspěvkem. Jednalo se o základ dnešního doplňkového penzijního spoření. Systém spravovaný penzijními fondy byl založený na občanském principu se státní podporou, která se odvíjela od výše částky, kterou si účastníci spořili. V roce 1995 vešel v platnost zákon č. 155/1995 Sb., který postupně posouval věkovou hranici odchodu do důchodu. Zvýšení státních příspěvků proběhlo v roce 1999, kdy vláda zavedla i daňové zvýhodnění pro zaměstnavatele, kteří pravidelně přispívali svým zaměstnancům (Rudolfová, a další, 2010).

2.1.1 Důchodová reforma v letech 2004-2005

Po několikaleté odmlce se schylovalo k zásadní reformě, kvůli které byla vytvořena speciální skupina politiků odborníků tzv. „Bezděkova komise“. Ta měla za úkol podrobně analyzovat případné možnosti reformy. Rozhodnutí komise bylo v blízké budoucnosti učinit výraznější důchodovou reformu (Rudolfová, a další, 2010). V důsledku této reformy byl v roce 2013 zaveden druhý pilíř, který se vůbec neosvědčil a využíval se pouze do roku 2016. Následně byl zrušen a platí pouze první a třetí pilíř.

V roce 2010 přichází zásadní změna v podobě novely, která postupně zvyšuje počet odpracovaných let pro získání maximálního možného starobního důchodu. Konkrétní prodloužení počtu odpracovaných let můžeme sledovat v tabulce č. 6.

Tabulka 6 - Doba sociálního pojištění pro odchod do důchodu (Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení, 2019)

Důchodový věk dosažen	Potřebná doba pojištění dle § 29 odst. 1 ZDP
do roku 2010	25 let
v roce 2010	26 let
v roce 2011	27 let
v roce 2012	28 let
v roce 2013	29 let
v roce 2014	30 let
v roce 2015	31 let
v roce 2016	32 let
v roce 2017	33 let
v roce 2018	34 let
po roce 2018	35 let

2.1.2 „Malá“ důchodová reforma

V dubnu roku 2010 prohlásil Ústavní soud České republiky za protiústavní § 15 zákona o důchodovém pojištění, která vymezuje výši redukčních hranic. Důvodem byla problematika vysoké příjmové redistribuce. Následně toto ustanovení v září roku 2011 zrušil. Hlavním důvodem byly neodůvodněné rozdíly mezi různými skupinami pojištěnců a slabá garance práva na přiměřené hmotné zabezpečení podle listiny Základních práv a svobod (Krebs, a další, 2015 s. 249).

Tato reforma vedla ke změně výpočtu nově přiznaných důchodů, zvyšování věku odchodu do důchodu a také změně pravidel valorizace.

Změna výpočtu důchodu měla nejhorší dopad na středně příjmové skupiny, kterým se nově vypočítané penze snižovaly až o 600 Kč. V konečném důsledku si z důchodového systému tedy vyberou o více než polovinu méně, než do něj vloží formou sociálního pojištění. Nízko příjmové skupině občanů se důchod nezměnil a u příjmů nad 35 tis. Kč se důchod zvýšil až o několik tisíc korun (Krebs, a další, 2015 s. 249).

Novela zákona přinesla také zvýšení věku odchodu do důchodu, kdy má docházet k postupnému sjednocení důchodového věku mužů a žen. K úplnému sjednocení by mělo dojít v roce 2044, kdy se u žen přestane brát v potaz počet vychovaných dětí (Loužek, 2014 s. 63). Muži i ženy narození v roce 1977 odejdou do důchodu ve stejném věku 67 let (Krebs, a další, 2015 s. 249).

Mladším ročníkům se však bude důchodový věk nadále zvyšovat a například dítě narozené v roce 2013 by se mělo dostat do důchodu v 73 letech.

Způsob valorizace důchodů se přesunul z kompetence vlády na automatický a zakotvený v zákoně. Bude nabývat výše 100% inflace a jedné třetiny růstu reálných mezd (Krebs, a další, 2015 s. 250).

2.1.3 „Velká“ důchodová reforma

Mělo se jednat o převratnou reformu v českém důchodovém systému, která vstoupila v platnost 1.1. 2013 a prosadila ji vládní koalice ODS, TOP 09 a VV. Avšak reforma skončila naprostým fiaskem a po třech letech byla zrušena.

Reforma zahrnovala zavedení druhého pilíře a tím pádem dílčí privatizaci státního důchodu formou opt-outu (vyvázání) v rozsahu 3 % ze mzdy a k těmto 3 % musí přidat další 2 % ze svého a celkových 5 % spořit na vybraném penzijním fondu. Následně měla být účastníkům druhého pilíře krácena procentní výměra z prvního pilíře ze 1,5 % na 1,2 % za každý rok placení do druhého pilíře (Krebs, a další, 2015 s. 251).

V konečném výsledku měl účastník druhého pilíře vyvázané 3 procentní body, které snižují pojistné placené zaměstnancem do prvního pilíře (25 % místo 28 %), pojistní placené zaměstnavatelem se nemění. Celkově odvedené pojistné pro účastníka 2.pilíře činí 30 % (25% základ, 3 % + 2 % do fondu). Vláda ČR přistoupila k reformě velmi konzervativně, protože soukromé spoření ve výši 5 % je na spodní hladině, kdy se vůbec vyplatí spořit, aby soukromý důchod vyplacený z fondů nebyl zanedbatelný. Pro srovnání, na Slovensku účastníci odváděli 9 %, v Polsku 7,3 % a v Maďarsku 8 % (Loužek, 2014 s. 67).

Penzijní společnosti nabízely čtyři typy fondů, do kterých bylo možné spořit. Lišili se investičními limity, strukturou spravovaného portoflia a rizikem.

- Fond státních dluhopisů
- Konzervativní fond
- Vyvážený fond
- Dynamický fond (Loužek, 2014 s. 67)

Dále bylo možné si vybrat také z následujících typů výplaty důchodu z druhého pilíře.

- Doživotní renta končící úmrtím příjemce
- Doživotní renta s pozůstalostní penzí na tři roky
- Renta na dobu určitou, minimálně na dvacet let (při úmrtí přechází na dědice) (Loužek, 2014 s. 67)

Jak už bylo zmíněno, reforma byla naprosto neúspěšná a už po dvou a půl letech byl ve Sbírce zákonů České republiky vyhlášen zákon, který mění zákon o důchodovém spoření a zakazuje vstup nových účastníků do druhého pilíře (MFČR, 2016).

Počáteční kritika se týkala hlavně možnosti destabilizace prvního pilíře, málo prostředků na tuto změnu a výhodnost pouze pro vyšší příjmové skupiny. Následně vyústila zrušením druhého pilíře levicovými politickými stranami. Do druhého pilíře se zapojilo pouze zhruba 84 tisíc osob, čímž se opět ukázalo, že tato reforma byla velmi neúspěšná. Všem účastníkům byly peníze naspořené do druhého pilíře vyplaceny buď převedením na smlouvu v třetím pilíři, nebo vyplacením v hotovosti. Pro zachování procentní výměry státního důchodu z prvního pilíře si musí dané prostředky doplatit (Krebs, a další, 2015 s. 251).

2.2 Historický vývoj důchodového systému na Slovensku

V roce 2000 byl důchodový systém na Slovensku založený výhradně na průběžném financování (PAYG), který spravovala veřejnoprávní instituce Sociálna poisťovňa. Zároveň byl tento systém od roku 1996 doplněn o nepovinný kapitalizační systém.

Zákon uváděl důchodový věk 60 let pro muže a 53-57 let pro ženy v závislosti na počtu vychovaných dětí. Tehdejší zákon umožňoval valorizaci důchodů pouze za předpokladu, že nominální mzda vzroste o 5 %, nebo se zvednou minimální životní náklady o 10 %. Tyto nezbytné podmínky pro zvýšení důchodů byly splněny v každém z let 2000-2003, proto v tabulce č. 7 vidíme zvýšení důchodů, ke kterým došlo v jednotlivých letech (Goliáš, 2011).

Tabulka 7 - Valorizace důchodu na Slovensku v letech 2000-2003 (Zroj: Goliáš, 2011)

Rok	Procentuální zvýšení důchodů
2000	10 %
2001	7 %
2002	5 %
2003	6 %

V této době se počítala výše důchodu dle měsíční hrubé mzdy v pěti nejlepších z posledních deseti kalendářních roků před dosažením důchodového věku.

Vyměřovací základ:

Jestliže průměrný měsíční výdělek převyšoval 2 500 Sk. Vyměřovací základ činil 2 500 Sk + 1/3 ze sumy nad 2 500 Sk, ale nejvýše do sumy 6 000 Sk + 1/10 ze sumy nad 6 000 Sk, ale nejvýše do sumy 10 000 Sk. Výdělek nad 10 000 už neměl na vyměřovací základ vliv.

Př. Na obrázku č. 2 si názorně ukážeme měsíční výdělek 10 000 Sk, nebo více.

$$\boxed{2500} + \boxed{1/3 * 3500} + \boxed{1/10 * 4000} = \boxed{4067 \text{ Sk}}$$

Obrázek 2 - Maximální výše vyměřovacího základu na Slovensku v roce 2003 (Zroj: Vlastní zpracování dle: Goliáš, 2011)

Počet roků důchodového pojištění:

Jednotlivé počty roků, po které občané přispívali na důchodové pojištění, měly přiřazeny určité koeficienty. Koeficient 0,5 – pro 25 odpracovaných let a za každý další rok se připočítávala jedna setina až po hodnotu 0,67 pro 42 odpracovaných let (Goliáš, 2011).

Celkový výpočet:

Pro rok 2003 platil vzorec:

Důchod = vyměřovací základ * koeficient doby pojištění * 2,121 + 1270.

Maximální nově přiznaný důchod proto činil dle výpočtu na obrázku č.3.

$$\boxed{4067 * 0,67 * 2,121} + \boxed{1270} = \boxed{7050 \text{ Sk}}$$

Obrázek 3 - Výpočet maximálního důchodu v roce 2003 (Zroj: Vlastní zpracování dle: Goliáš, 2011)

Po valorizaci 6 % ve stejném roce činil důchod 7473 Sk. Což je pro porovnání přibližně polovina průměrné hrubé mzdy v daném roce. Příjmy na SP byly každoročně nižší než výdaje, a to hlavně v důsledku štedré valorizace. Deficit se vláda pokoušela řešit například:

- V roce 2001 zvýšením sazby pojistného z 27,5 % na 28%
- Každoročním přesunem peněz z přebytkového nemocenského fondu
- Od roku 2001 zrušením příplatku k důchodu pro bezvládnost, což přineslo přibližně 1 mld. Sk
- „Generálním pardonem“ podle kterého mohli dlužníci od srpna do září 2001 zaplatit veškeré pojistné a požádat o odpuštění penále (Goliaš, 2011)

2.2.1 Reforma 2004-2005 a následný vývoj II. pilíře

Z důvodu demografických prognóz a doporučení Světové banky se slovenská vláda rozhodla učinit reformu, která přinesla změny v prvním pilíři a zavedení dru-

hého pilíře – částečná privatizace důchodového systému a posílení významu dobrovolných důchodových schémat. Nový zákon přinesl hlavně tyto vybrané důležité změny:

- Posunutí věkové hranice mužů na 62 let a postupné sjednocení důchodového věku mužů a žen na 62 let od roku 2024
- Zavedení možnosti předčasného odchodu do důchodu, při kterém se výše důchodu krátí o 0,5 % za každý měsíc. Důchod se však může za určitých podmínek snížit minimálně do 1,2násobku životního minima
- Zavedení pozdního odchodu do důchodu, při kterém se výše důchodu naopak zvyšuje o 0,5 % za každý měsíc
- Povinnost platit odvody i pro pracující důchodce s následnou možností zvýšení důchodu
- Změna výpočtu důchodu
- Sjednocení podmínek pro nárok na vdovský a vdovecký důchod (Golias, 2011)

V roce 2005 na základě doporučení Světové banky vytvořilo Slovensko příspěvkově definovaný povinný systém starobního důchodového spoření, který měl zmírnit negativní následky očekávaného stárnutí populace na finanční stabilitu prvního pilíře. Měli se jej účastnit všichni budoucí ekonomicky aktivní občané tak, že polovina odvodů na sociální pojištění (9 %) bude investována na důchodovém účtu, který spravuje důchodová správcovská společnost. V roce 2019 lze ve druhém pilíři investovat pouze 4,75 % z celkových odvodů, které činí 18 %, každý další rok se bude zvyšovat o 0,25 % na výsledných 6 %. Na Slovensku bylo možné investovat do tří typů důchodových fondů – růstový, vyvážený a konzervativní (nyní je možné investovat do dvou typů fondů – dluhopisový garantovaný a akciový negarantovaný, které mají zajistit kapitálovou složku důchodového systému. Naspořené peníze na důchodovém účtu podléhají dědictví pouze z části, a to při smrti během

aktivního života, kdy pozůstali dostanou peněžní zůstatek. Smrt v důchodovém věku znamená propadnutí zůstatku správcovské firmě (Loužek, 2014 s. 50).

Po nástupu premiéra Roberta Fica byly provedeny další významné změny v důchodovém systému, respektive ve druhém pilíři. Občané, kterým bylo v době zavedení systému méně než 16 let, měli povinnost do druhého pilíře vstoupit. Naopak lidé starší 16 ti let se mohli dobrovolně rozhodnout, zda do pilíře vstoupí. (Loužek, 2014 s. 50). Další změnou bylo prodloužení minimální doby spoření z 10 na 15 let. Významnou negativní změnu přinesla také novela z roku 2009, která nutila DSS omezovat investice do rizikovějších finančních produktů. Toto omezení mělo negativní dopad na zhodnocení prostředků, protože pro ekonomické krizi začaly ceny akcií významně stoupat (Takáč, 2019).

Problémem tohoto systému jsou velké rozdíly mezi důchody starých a nových důchodců. Hrozba vysokých administrativních nákladů na správu individuálního konta mohou dokonce předčít výnosy z investic.

Zda se spoření do druhého pilíře vyplatí nebo ne, je závislé hlavně na době spoření. Jde o období, kdy je občan ekonomicky aktivní a pravidelně přispívá na důchodový účet. Z dosavadních zkušeností vyplývá, že oproti původním předpokladům pravidelného zhodnocení úspor může správcovská společnost vykazovat i reálné znehodnocení – výnosy pod úrovní inflace (Loužek, 2014 s. 51).

Na Slovensku tento pilíř funguje dodnes a těší se výrazně vyšší oblibě než v ČR. Tato reforma způsobila velký odliv prostředků z prvního pilíře. Z toho důvodu vláda dokonce omezila možnosti důchodcovským správcovským společností některé možnosti investic, aby ukázala, jak moc je spoření ve druhém pilíři „nevýhodné“ a tím chtěla vrátit prostředky účastníků spořicíh ve druhém pilíři do pilíře prvního (INVESTUJEME.CZ, 2010).

Od 1.7.2005 proběhla celková valorizace důchodů dle zákonných mechanismů. Následně v roce 2008 byly provedeny další změny. Zrušení povinnosti vstoupit do II. pilíře pro nově pracující občany (Takáč, 2019). Zároveň s touto změnou byl druhý pilíře otevřen, tudíž kdokoliv do něj mohl vstoupit, ale i vystoupit. Další změny se týkaly počtu důchodových fondů a prodloužení sledovaného období

při garancích (Burian, 2012). V současnosti už dochází k výplatám důchodů z druhého pilíře, některé jsou ale dokonce o něco nižší než důchod pouze z prvního pilíře.

2.3 Výpočet a zdanění důchodů

Výpočet starobního důchodu je realizován dle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Výše důchodu v ČR je dána procentní výměrou důchodu, která se stanoví z výpočtového základu procentní sazbou odpovídající délce doby pojištění a základní výměrou důchodu, která je společná pro všechny a v roce 2019 činila 10 % z průměrné mzdy. Minimální potřebná doba důchodového pojištění od roku 2018 je pak 35 let (Doskočilová, 2019).

Minimální výše procentní výměry důchodu činí podle zákona o důchodovém pojištění 770 Kč. K procentní výměře důchodu náleží ještě základní výměra, která je stejná pro všechny důchody a vypočítá se jako 10 % průměrné mzdy. V roce 2020 tato výměra činí 3 490 Kč. Minimální měsíční výše důchodu přiznaného v roce 2020 je celkem 4 260 Kč (KURZY.CZ, 2019).

V ČR se řídíme dle zákona č. 586/1992 Sb. o dani z příjmu dochází ke zdanění pravidelně vyplácených důchodů pouze v případě, že jejich roční úhrn překročí 36 ti násobek minimální měsíční mzdy k 1. lednu aktuálního roku. Minimální mzda v roce 2019 činí 13 350 Kč. Tudíž povinnost zdanit svůj důchod měli všichni, komu celková suma důchodů v roce 2019 překročila částku 480 600 Kč (NAŠEDŮCHODY.CZ, 2019).

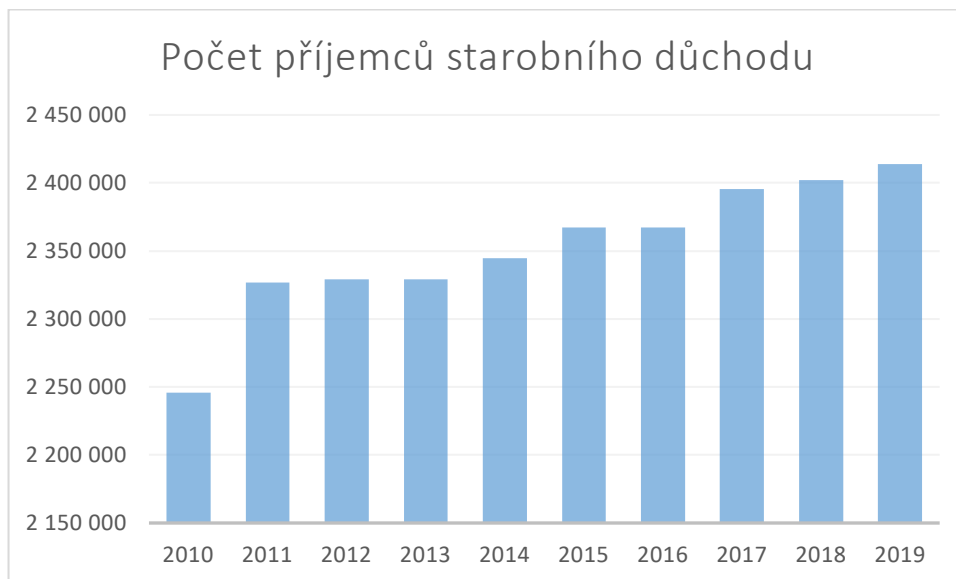
Na Slovensku nedochází k žádnému zdanění důchodu (Vostatek, 2016 s. 109).

2.4 Vybrané statistiky v České republice

Pro lepší přehlednost si v následující části graficky srovnáme počty důchodců a výši jejich státního důchodu v letech 2010-2019. Doplněnou o prognózu v dalších letech. Některé statistiky, které zaznamenávají příslušné úřady a ministerstva se v roce 2019 nedají považovat za konečné, proto bude uvedeno, jaké období roku 2019 je zmíněno.

2.4.1 Počet příjemců starobního důchodu

V souvislosti s demografickými změnami můžeme zaznamenat rostoucí trend u počtu příjemců starobního důchodu, který v roce 2018 překročil hranici 2,4 mil. občanů a aktuálně je v ČR přibližně 22 % občanů v důchodovém věku. Je téměř jisté, že v budoucnu bude zmíněné procento nadále stoupat. Tento trend si můžeme ukázat přehledným grafem č. 2.

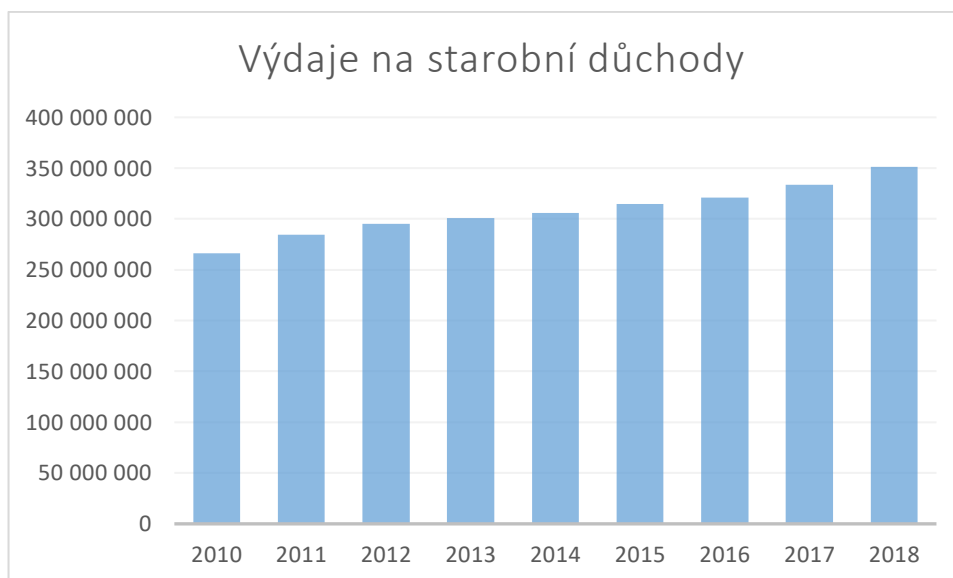
Graf 2 - Počet příjemců starobního důchodu (Zdroj: Vlastní zpracování dle: Česká správa sociálního zabezpečení, 2020)

Dle demografických prognóz by nejhorší situace měla nastat mezi lety 2035-2045, protože do důchodového věku dospěje velmi početná generace tzv. Husákových dětí. Ta je momentálně hlavním motorem českého důchodového systému, protože do něj přispívá velkým objemem financí. V budoucnu, po dovršení důchodového věku může tato generace našemu systému značně „zatopit“.

Celkově za sledované období se počet příjemců starobního důchodu zvýšil o 169 tisíc osob, což představuje procentuální nárůst 7 %. Tato hodnota se zatím pohybuje v přijatelné míře, ale nejvyšší nárůst je lze čekat až právě se silnou generací narozenou v 70.letech. Početnost této generace je zapříčiněna hlavně populační politikou státu, která poskytovala levné půjčky a také nové bydlení pro rodiny s dětmi.

2.4.2 Výdaje na starobní důchody

Výdaje na starobní důchody každoročně rostou. Od roku 2010 se zvýšily téměř o 85 mld. Kč. A meziroční nárůst činí vždy mezi 2-7 %. Tuto statistiku není možné srovnat s příjmy za odvody na sociálním pojištění. Důvodem je následné rozdělení prostředků na starobní, invalidní a pozůstalostní důchody. Tímto by náš graf č.3 ztratil vypovídající hodnotu, protože chceme poukázat hlavně na stále se zvyšující výdaje na starobní důchody. Pro názornost příjmy v roce 2018 činily 445,5 mld. Kč, ale na samotné penze šlo pouze 351,2 mld. Kč.

Graf 3 - Výdaje na starobní důchody (v tis. Kč.) (Zdroj: Vlastní zpracování dle: Česká správa sociálního zabezpečení, 2019)

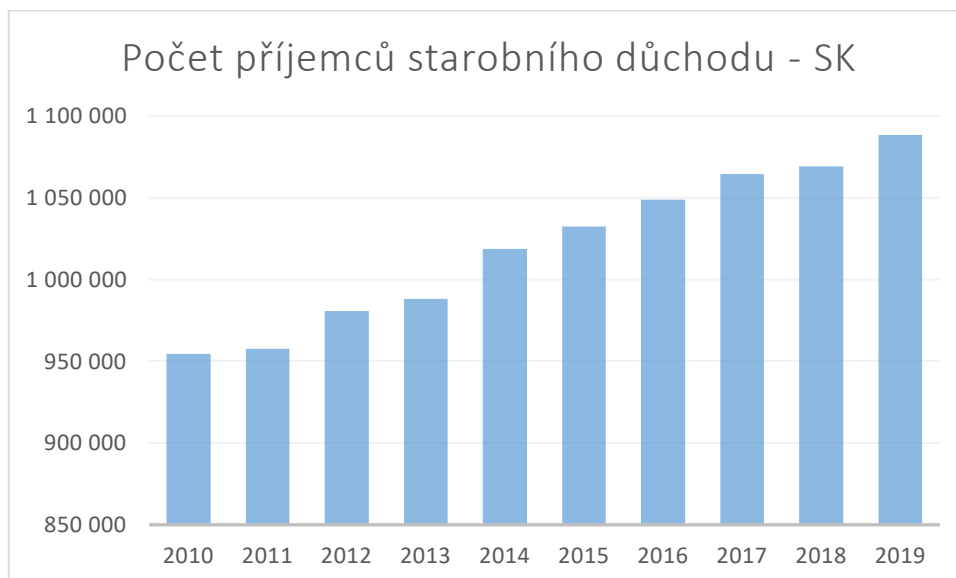
2.5 Vybrané statistiky na Slovensku

Další kapitola bude vycházet ze stejného časového období (2010-2019). Jedná se o statistiky, které není možné relevantně srovnat se statistikami v ČR. Z tohoto důvodu jsme vypracovali jejich samostatné analýzy.

2.5.1 Počet příjemců starobního důchodu

Stejně jako v ČR roste počet důchodců i na Slovensku. V absolutním vyjádření je nárůst v posledních letech dokonce výraznější než v ČR, a to i přes celkově menší množství obyvatel. Narůst mezi roky 2018 a 2019 dokonce přes 19 000 nových příjemců. Vláda se proto rozhodla navýšit věk odchodu do důchodu na 64 let, aby tento zvyšující se trend alespoň trochu snížila (SME Ekonomika, 2020).

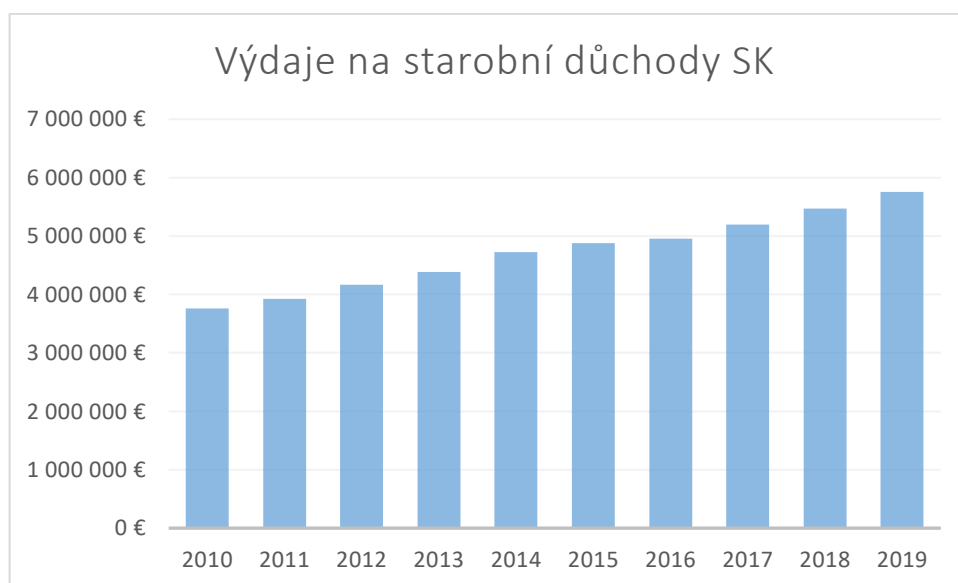
Ve sledovaných letech se celkový počet příjemců starobního důchodu zvýšil o 134 tisíc osob, což je nárůst o 14 %. Tento rostoucí trend můžeme pozorovat v grafu č. 4.

Graf 4 - Počet příjemců starobního důchodu na Slovensku (Zdroj: Vlastní zpracování dle: Sociální poisťovňa, 2020)

2.5.2 Výdaje na starobní důchody

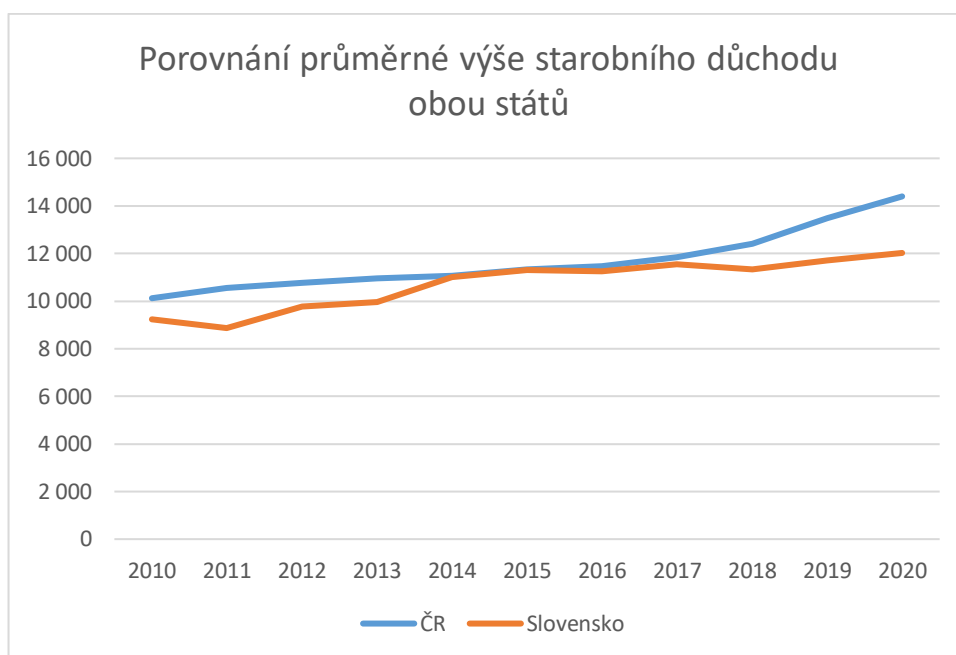
Na Slovensku výdaje rostou ještě rychlejším tempem než v ČR. Od roku 2010 se zvýšili celkově skoro o 2 mld. €. Procentuální nárůst je dokonce přes 50 %. Což je opravdu obrovské procento, když vezmeme v úvahu, že analyzujeme pouze desetileté období. Postupný růst výdajů na starobní důchody můžeme vidět v grafu č. 5.

Graf 5 - Výdaje na starobní důchody SK (v tis. €) (Zdroj: Vlastní zpracování dle: Sociálna poisťovňa, 2020)

2.6 Porovnání průměrné výše starobního důchodu ve sledovaných zemích

Dle České správy sociálního zabezpečení (2019), se průměrný důchod v ČR ve sledovaných letech prakticky ztotožňuje s mediánem, který je v každém sledovaném období nižší pouze v řádech deseti korun až sto korun, tudíž tato statistika by se dala považovat za vypovídající. Do grafu č. 6 je uveden i aktuální rok 2020. Pro ten je odhadován nárůst penze o dalších 1000 Kč, nicméně tyto statistiky zatím nejsou podrobněji zpracovány a v grafu budou sloužit pro křivku ČR pouze názorně. Díky výraznějšímu navyšování důchodů v ČR můžeme od roku 2018 pozorovat rozdělení křivek, které vykazovaly v letech 2014–2017 prakticky stejné hodnoty. Situace ve sledovaných zemích by se dala označit za totožnou. Průměrná výše starobního důchodu v absolutní hodnotě mírně stoupá, ale graf náhradového poměru, o kterém bude řeč níže, vykazuje klesající trend. Proto by se měla aktuálně hodnota průměrného důchodu zvyšovat ještě výrazněji. Na druhou stranu je pochopitelné, že vláda kalkuluje i s následujícím demografickým vývojem, kde aktuální trend zvyšování nebude v žádném případě možný. Pro lepší přehlednost je průměrný slovenský důchod přepočítán na české koruny dle průměrného kurzu eura daného roku.

Graf 6 - Průměrná výše starobního důchodu převedená na koruny dle aktuálního kurzu v jednotlivých letech (Zdroje: Vlastní zpracování dle: Česká správa sociálního zabezpečení, 2020 a Slovenský statistický úřad, 2019)

2.7 Porovnání náhradového poměru ve sledovaných zemích

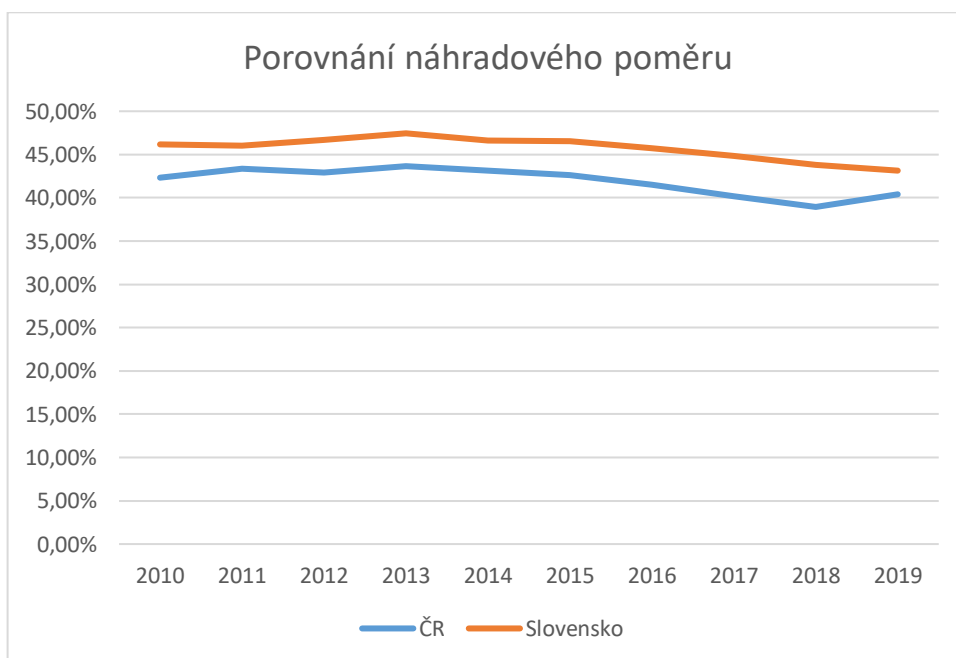
Za další důležitý ukazatel by se dal považovat poměr důchodů k průměrné mzdě, tzv. náhradový poměr. V ČR žijeme v dojmu, že za přispění pana premiéra Babiše dochází ke každoročnímu růstu, avšak k tomuto růstu dochází pouze v absolutním měřítku. Dle uvedeného grafu se můžeme přesvědčit, že důchody v poměru k průměrné mzdě se za aktuální vlády rapidně propadly a jejich zvyšování je minimální. Důvodem je ekonomický růst, který žene vzhůru platy občanů a tím i příjem ze sociálního pojištění. Důchody by tak v konečném důsledku měly růst daleko výrazněji. V obou sledovaných zemích náhradový poměr postupně klesá. Tento pokles je zapříčiněn vysokým tempem růstu hrubých mezd, se kterými valorizace důchodů nedokáže držet nastolené tempo.

Nejvyšší náhradový poměr je u osob, které pobírají nižší než průměrnou mzdu. Naopak pro osoby s příjmy odpovídajícími 1,5 násobku průměrné mzdy je jedním z nejnižších ve srovnání s ostatními státy OECD (Rytířová, 2013 s. 8). Největší propad příjmů v důchodovém věku čeká na občany, kteří pobírali jako zaměstnanci vysoké mzdy a nevyžívali možností spoření.

V ČR byl nejvyšší náhradový poměr ve sledovaném období zaznamenán v roce 2013, kdy přesáhl 43,5 %. Za hlavní důvod si můžeme označit stagnující růst průměrné hrubé mzdy a mírné navýšení průměrného důchodu. V dalších sledovaných letech náhradový poměr prudce klesá a zastaví se až v roce 2018 na nízkých 39 %, což je v porovnání s vyspělými státy EU velmi špatný výsledek. První zvýšení od roku 2013 můžeme pozorovat až v roce 2019, kdy se průměrný důchod zvýšil o částku přesahující 1 000 Kč. Celkové navýšení by však mělo být výraznější, aby náhradový poměr dosahoval alespoň 50 %.

Jako pozitivum by se dalo označit, že Česká republika patří do pěti zemí EU, ve kterých se důchod nedaní, tudíž po započítání zdanění v jiných zemích náhradový poměr vůči nim lehce vzroste.

V celém sledovaném období procentuální hodnota náhradového poměru Slovenska vyšší než v ČR. Aktuálně však probíhá valorizace, která by měla náhradový poměr ČR přiblížit tomu, který je na Slovensku. Celkově nižší hodnoty jsou zapříčiněny hlavně nižší průměrnou hrubou mzdou na Slovensku, protože v absolutní hodnotě je penze vyšší v ČR.

Graf 7 - Náhradový poměr ČR a Slovenska (Zdroje: Vlastní zpracování dle: Kurzy.cz, 2019 a Slovenský statistický úřad, 2019)

Graf č. 7, který vidíme výše, ukazuje náhradový poměr průměrně vypláceného důchodu ku celkové průměrné hrubé mzdě. Druhou, avšak poněkud zkreslenou metodou, která se uvádí, je srovnání průměrného důchodu pouze penzistů mezi 65-74 lety a ekonomicky aktivními občany, kteří dosahují věku mezi 50-59. Tento typ náhradového poměru uvádí ve svých statistikách (EUROSTAT, 2020).

Dostupná data obou zemí srovnáme v následující přehledné tabulce č. 8, kde můžeme vidět, že i v tomto typu výpočtu náhradového poměru vyšel výsledek Slovenska lépe. Můžeme si říkat, že slovenští občané nemají tak vysokou hrubou mzdu, a proto je náhradový poměr vyšší, ale tím pádem neodvádí tak vysoké sociální odvody jako Češi. Se zvyšující se průměrnou hrubou mzdou by měl doznat zvýšení i průměrný důchod.

Tabulka 8 - Porovnání náhradových poměrů ve sledovaných letech (Zdroj: Vlastní zpracování dle: EUROSTAT, 2020)

Rok	Náhradový poměr ČR	Náhradový poměr SK
2010	54 %	61 %
2011	53 %	62 %
2012	55 %	56 %
2013	56 %	61 %
2014	55 %	62 %
2015	51 %	62 %
2016	50 %	62 %
2017	51 %	62 %
2018	50 %	61 %

2.8 SWOT analýza III. pilíře důchodového systému

Třetí pilíř funguje v obou srovnávaných zemích a je považován za velmi oblíbenou možnost soukromého spoření na důchod. V České republice ho spravují penzijní společnosti, které jsou povoleny Českou národní bankou a od roku 2018 ho využívá přes 4,5 mil. občanů. Na Slovensku je spravován Doplnkovou dôchodkovou spoločnosťou (DDS) a je evidováno přes 830 tis. účastníků. Avšak o jeho výhodnosti vůči jiným možnostem soukromého spoření by se dalo diskutovat, hlavním důvodem je celkový pokrok na finančních trzích (Syrův, 2012 s. 123).

Silné stránky – za největší lákadlo, proč začít spořit prostředky do třetího pilíře je považován státní příspěvek, který dosahuje až 230 Kč měsíčně při vkladu 1000 Kč a více. Za jednu s pozitivních změn v roce 2013 se označuje oddělení majetku akcionářů a účastníků. Proto není možné, aby fond zkrachoval. Další pozitivní změnou je možnost volby investiční strategie a zavedení výhodnějších účastnických fondů.

Na Slovensku můžeme za silnou stránku označit hlavně daňovou úlevu zaměstnavateli, který si může zahrnout do nákladů až 6 % ze zaúčtované mzdy zaměstnance (Onufer, 2017).

Slabé stránky – největší slabinou je nízká výše vkladů účastníků, který meziročně také velmi pomalu roste. Průměrný příspěvek se pohybuje měsíčně mírně přes 700 Kč. Nedostatečné je také zapojení zaměstnavatelů, kteří přispívají pouze ¼ účastníků, což je přibližně 1 milion osob. Problémy může také způsobit velmi nízká účast osob mladších 30 ti let. Přitom je odhadováno, že každé narozené dítě by mělo ihned začít spořit, aby se dočkalo důstojné penze. Velkým nedostatkem oproti soukromým podílovým fondům je také nulová likvidita, pokud nechceme přijít o připsané státní příspěvky. Účastníci se sami připravují o lepší výnosnost tím, že zůstávají ve starých transformovaných fondech, nejspíš z důvodu každoroční zachování hodnoty a u starších smluv možnost vybrat naspořené prostředky bez ztráty státního příspěvku už v 50 ti letech. Poslední slabinou, která souvisí s malou výší měsíčního

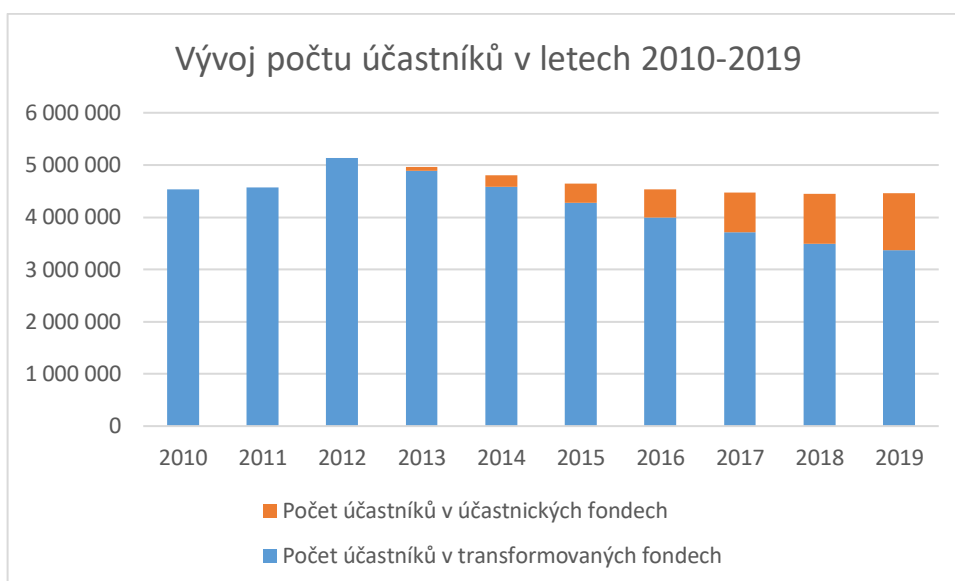
příspěvku je celkově nižší uspořená částka a tím pádem jsou úspory čerpány nejčastěji jako jednorázové vyrovnání a pravidelných důchodů z třetího pilíře je velmi málo.

Na Slovensku funguje státní podpora třetího pilíře pouze formou daňového zvýhodnění, a to do výše 180 €, které je možné odečíst ze základu daně, což v konečném důsledku může přinést úsporu pouze okolo 34 Eur. Tato skutečnost zcela určitě způsobuje nižší zapojení obyvatel ve srovnání s Českou republikou

Příležitosti – Zvýšit motivaci mladých lidí pro vstup do třetího pilíře. Například nabídnout vyšší státní příspěvek nebo odpočet od daně. Stát může využít také marketingových kampaní pro lepší informovanost. Ještě více zapojit zaměstnavatele, aby byli motivováni spořit svým zaměstnancům, protože $\frac{1}{4}$ je slabá část přispívajících. Další příležitostí zlepšit systém je motivovat spořitele ve starých transformovaných fondech k přechodu do nových, výhodnějších účastnických fondů.

Hrozby – Odchod účastníků přímo k soukromým institucím, které se zabývají spořením na důchod v podílových fondech.

Následující graf č. 8 nám vyjadřuje počet účastníků III. pilíře, o kterém už byla řeč výše. Jak můžeme vidět, počet spořících dosáhl svého maxima v roce 2012, kdy přesáhl hranici 5 mil. účastníků z důvodu uzavírání tzv. předsmulv, které umožňovaly vstoupit do III. pilíře při zachování podmínek před změnou v roce 2013. Dlouhodobě by se dalo říct, že počet spořitelů mírně klesá a zároveň dochází k přechodu z transformovaného fondu do účastnického. Jednou z hlavních změn v roce 2013 bylo právě zavedení účastnického fondu a konec možnosti investovat do transformovaných fondů. Avšak možnost setrvat v původním transformovaném fondu byla ponechána a mnoho účastníků spoří stále do tohoto konzervativnějšího fondu, který nabízí mnohem nižší výnosy. Řádově se jedná o výnosy ve výši desetin procent, zatímco nové účastnické fondy jsou dobře ekonomického růstu schopny vynášet až desítky procent. V roce 2019 jsou uvedeni aktivní účastníci za první tři čtvrtletí (MFČR, 2019).

Graf 8 - Vývoj počtu účastníků III. pilíře v letech 2010-2019 (Zdroj: Vlastní zpracování dle: Ministerstvo financí České republiky, 2019)

V grafu č. 9 můžeme pozorovat postupné zvyšování průměrného účastnického příspěvku, který se v průběhu sledovaných let zvýšil téměř o 300 Kč. Naproti tomu průměrný státní příspěvek vzroste výrazně pomaleji, a to z původních 105 Kč v roce 2010 na částku 139 Kč v roce 2019. Tento pomalejší nárůst je zapříčiněn hlavně maximálním možným státním příspěvkem – 230 Kč, na který je možné dosáhnout už při vkladu 1000 Kč měsíčně. Účastníci, kteří spoří více než 1000 Kč proto dosahují stále jen na 230 Kč a tím se průměrný státní příspěvek zvyšuje velmi pomalu a pro jeho výraznější navyšování by museli svoje vklady zvýšit účastníci, kteří vkládají méně, než 1000 Kč. Pro rok 2019 platí mírně zkreslená statistika za první tři čtvrtletí (MFČR, 2019).

Graf 9 - Porovnání měsíčních příspěvků účastníků a státní podpory (Zdroj: Vlastní zpracování dle: Ministerstvo financí České republiky, 2019)

2.9 Představení nového nultého a prvního pilíře chystané reformy

Nultý pilíř je hlavním bodem chystané adaptace důchodového systému v ČR. Nově chystaný důchodový systém si za cíl klade společné naplnění těchto obecných aspektů:

- Spravedlnost
- Srozumitelnost
- Udržitelnost

Dále je také důležité vycházet ze dvou pravidel:

- Jen spravedlivé systémy jsou udržitelné
- Jen srozumitelné systémy jsou akceptovatelné veřejností

Nultým předpokladem je zajištění spravedlnosti k dosažení maximální vyváženosti mezi solidaritou a zásluhovostí. V praxi to znamená, aby se každému občanovi, který je ekonomicky aktivní a odvádí sociální pojistné, dostalo ve stáří důstoj-

ného důchodu. Zároveň je nutné, aby občané, kteří se na financování systému podíleli vyšší částkou, získali přiměřeně vyšší důchod. Nultý pilíř by měl také zaručit minimální důchod pro zajištění minimálního finančního standartu.

Komise pro spravedlivé důchody také představila těchto šest základních principů nultého a prvního pilíře:

- **Zavedení individuálních virtuálních důchodových kont**

Tato konta by měla pro každého občana shromažďovat informace o pracovní a osobní historii, která zakládá nárok na důchod. Dále také plnění podmínek nároku na důchod a případnou výši důchodu. Veškeré informace bude možné kontrolovat, zda jsou správně zaevidovány a průběžně získat informace o plnění podmínek nároku na důchod, případně jeho výši. Virtuální konto by mělo umožnit kvalitní informovanost, například velikost důchodu při dosažení důchodového věku a tím pomoci při rozhodování, jak velkou částku ukládat na soukromém spoření.

- **Výše základních důchodu z 0. pilíře**

Při splnění podmínek by měla být výše důchodu jednotná a zaručující příjem nad hranicí příjmové chudoby, ale zároveň aby penzistovi po odchodu z práce nevzrostly čisté příjmy. Hodnota penze z nultého pilíře by se aktuálně pohybovala okolo 11 000 Kč.

- **Podmínky nároku na základní důchod z prvního pilíře**

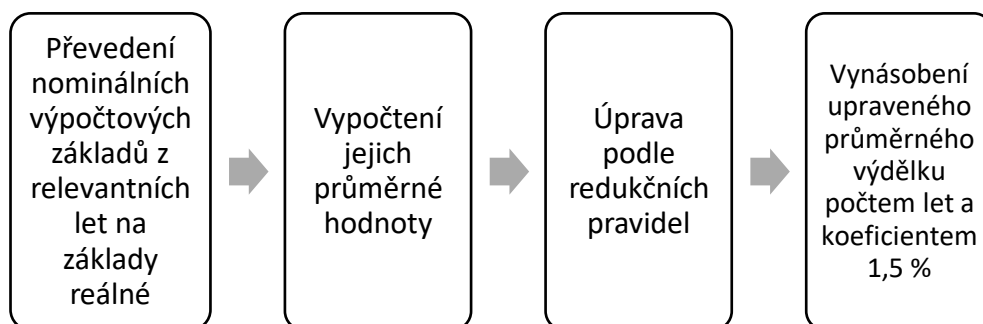
V tomto bodu se vracíme, k již známým podmínkám, a to je dovršení důchodového věku 65 let a získání minimální doby pojištění 35 let, která by byla stejná, jako u prvního pilíře. Nastavení mezi pilíři se však může mírně lišit. Například při posílení životního standartu seniorů může být doba pojištění u nultého pilíře nižší. Taktéž se může na základě demografických změn měnit důchodový věk.

- **Dvě částky za dvě složky individuální kariéry seniora**

Jednu složku bude tvořit důchod za pracovní kariéru, což znamená odměnu za období odvádění pojistného a druhou složka za ostatní část kariéry, která ocení péči o malé děti, či závislé osoby. Tyto dvě složky jsou součástí prvního pilíře.

- **Výpočet odměny za pracovní kariéru**

Tento již známý bod zdůrazňuje pojem zásluhovost. Nutné je, aby výše důchodu rostla s výší odvedeného pojistného v ekonomicky aktivním věku. Konkrétní výpočet odměny si předvedeme v následujícím obrázku č. 6.

Obrázek 4 - Výpočet odměny za pracovní kariéru (Zdroj: Vlastní zpracování dle: Komise pro spravedlivé důchody, 2019)

- **Ocenění ostatních částí kariéry**

Tento bod bude zajišťovat ocenění nevýdělečných období občanů, které zahrnuje všechny sociální situace, jako například výchova dítěte do 4 let, péče o závislé osoby a omezeně také období studia, nebo nezaměstnanosti (Komise pro spravedlivé důchody, 2019).

3 Zhodnocení konkrétního dopadu na podnik, zaměstnance a OSVČ

V této kapitole rozebereme dva konkrétní příklady související se spořením na důchodový věk a pokusíme se nastínit ideální řešení, jak se dostatečně zajistit.

3.1 Využití příspěvku zaměstnance na doplňkové penzijní připojištění

Uvažujeme malý stabilní podnik, zabývající se marketingem, který dlouhodobě zaměstnává 20 pracovníků. Všichni zaměstnanci pracují ve firmě průměrně 10 let a jejich průměrná mzda dosahuje 30 000 Kč. Za tuto dobu si od zaměstnavatele vysloužili řadu benefitů, jedním z nich je příspěvek na doplňkové penzijní spoření ve výši 2 000 Kč měsíčně. Všem zaměstnancům je tento benefit vyplácen celých 10 let. Tímto krokem se snaží firma podporovat zajištění více než důstojného důchodu. Celková roční částka připsaná na doplňkové penzijní spoření jednoho zaměstnance činí 24 000 Kč ročně.

Tato částka je výrazně vyšší než průměrný příspěvek zaměstnavatele v ČR, který činí 850 Kč. Firma může zaměstnancům přispívat a zároveň lze využívat osvobození od daně z příjmu a neodvádí se za něj sociální a zdravotní pojištění. Pokud by tato částka v součtu za doplňkové penzijní spoření a životní pojištění překročila 50 000 Kč ročně, musí pojistné odvádět jak zaměstnavatel, tak zaměstnanec, který musí částku nad 50 000 Kč také zdanit. (Komise pro spravedlivé důchody, 2019)

Příspěvek od zaměstnavatele do III. pilíře s sebou nese nejenom výhody pro zaměstnance, ale i výrazné nákladové úspory pro daný podnik. Maximální nákladové optimalizace by bylo dosaženo při měsíčním příspěvku 4 167 Kč. Tento příspěvek je momentálně pro náš podnik příliš vysoký a zaměstnanci taktéž preferují ponechat příspěvek na stávajících 2 000 Kč měsíčně z důvodu likvidity peněz.

Nejvýraznějším nákladem pro podnik je platba odvodů za sociální a zdravotní pojištění. Sociální pojištění má hodnotu 24,8 % (od 1.7. 2019) z hrubé mzdy a zdravotní pojištění 9 %, dohromady tedy 33,8 %.

Dalším nákladem pro firmu je úhrada zákonného pojištění odpovědnosti, které podléhá vyhlášce 125/1993 Sb. Tato vyhláška ukládá povinnost zaplatit za každého zaměstnance částku odpovídající součtu všech hrubých mezd vynásobenou koeficientem CZ-NACE (klasifikace ekonomických činností). Zálohy jsou placeny na každé čtvrtletí dopředu. Pro reklamní činnost platí nejnižší možná hodnota CZ-NACE, která činí 2 ‰ z hrubé mzdy (Bohdalová, 2013).

Z tabulky č. 9 můžeme vidět, jakou celkovou roční úsporu podnik vygeneruje, jestliže místo navýšení klasické měsíční výplaty zvolí benefit v podobě příspěvku na doplňkové penzijní spoření. Následně uvidíme celkovou úsporu za průměrnou dobu 10 let, kdy firma praktikuje tento benefit.

Tabulka 9 - Náklady podniku při zvýšení hrubé mzdy (Zdroj: Vlastní zpracování)

	Roční náklady podniku při hrubé mzdě 30 000 Kč	Celkové roční náklady podniku při hrubé mzdě 32 000 Kč	Změna nákladů při standartním zvýšení hrubé mzdy o 2000 Kč	Změna nákladů při měsíčním vkladu 2 000 Kč na doplňkové penzijní připojištění
Mzdové náklady	7 200 000 Kč	7 680 000 Kč	480 000 Kč	480 000 Kč
Sociální pojištění	1 785 600 Kč	1 904 640 Kč	119 040 Kč	0 Kč
Zdravotní pojištění	648 000 Kč	691 200 Kč	43 200 Kč	0 Kč
Zákonné pojištění zaměstnance	144 Kč	154 Kč	10 Kč	0 Kč
Celkem	9 633 744 Kč	10 275 994 Kč	642 250 Kč	480 000 Kč

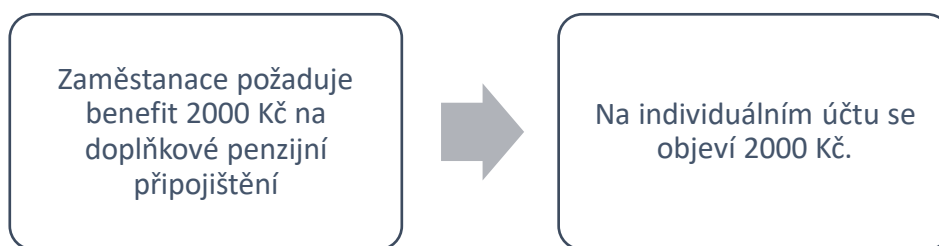
Celková roční úspora podniku tedy činí **162 250 Kč**. Jedná se hlavně o vzájemnou domluvu se zaměstnanci, do jaké míry je pro ně tento typ benefitu zajímavý a jsou ochotni se vzdát likvidity peněz.

Pokud bychom uvažovali, že podnik tento model aplikuje za nezměněných podmínek například 10 let, tak celková úspora už se pohybuje v řádech milionů, což pro menší podnik činí velice zajímavou částku.

Nákladová úspora znamená také vyšší zisk, což je pozitivní pro státní rozpočet. Daň z této úspory přinese do státní kasy 30 780 Kč.

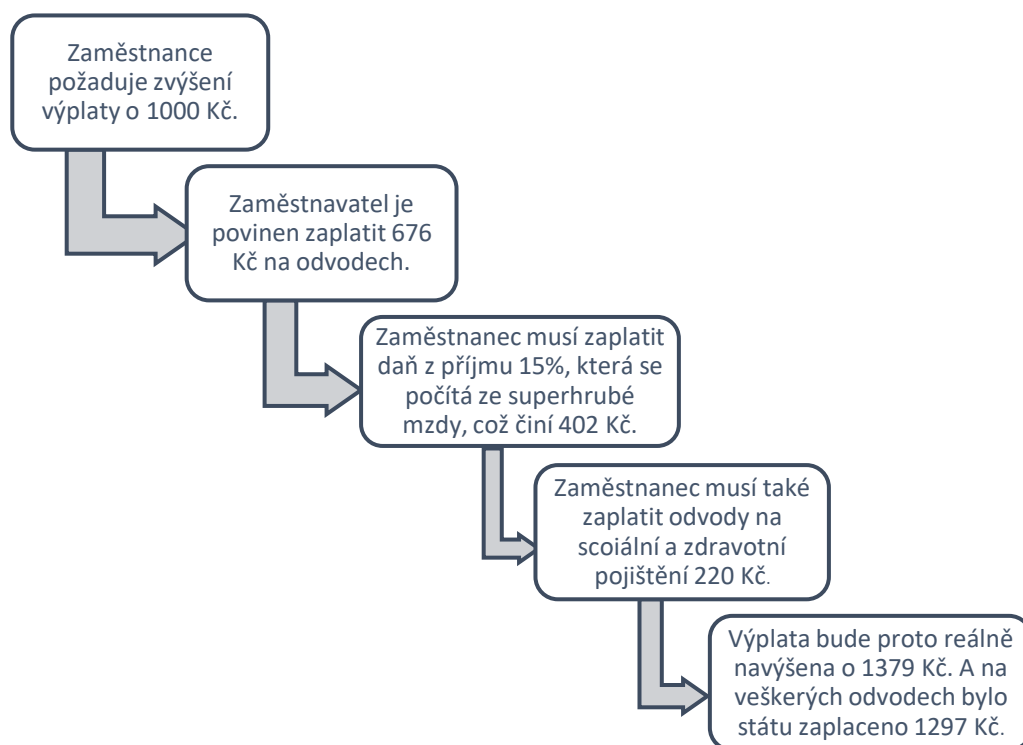
Z pohledu zaměstnance si ukážeme totožný názorný příklad, kdy je požadováno zvýšení výplaty o výše zmíněných 2 000 Kč. V prvním schématu bylo žádosti o zvýšení výplaty vyhověno klasickým způsobem. Zaměstnavatel přidal k hrubé mzdě svého zaměstnance 2 000 Kč, ale reálně se jeho výplata zvýšila pouze o 1 379 Kč z důvodu zaplacení všech odvodů státu.

Naproti tomu je možné také využít zvýšení příjmu způsobem spoření právě do třetího pilíře. Zaměstnanec sice peníze nedostane ihned, ale v budoucnu je možné výhodné zhodnocení peněz. Hlavním pozitivem jsou nulové odvody státu a jako bonus může zaměstnavatel čerpat daňové výhody. Přehlední shrnutí nám ukáže obrázek č. 4.

Obrázek 5 – Výhodnost doplňkového penzijního připojištění (Zdroj: Vlastní zpracování dle: Komise pro spravedlivé důchody, 2019)

Většina zaměstnanců volí raději tradiční metodu přidání peněz do měsíční výplaty. Samozřejmě je zde zmíněný faktor okamžité likvidity, který je pro většinu zaměstnanců klíčový. Pokud by však využili první možnosti, kterou je příspěvek na doplňkové penzijní spoření, nepřišli by o 622 Kč měsíčně. Celkově tedy za rok zaměstnanec přijde o 7 464 Kč, což není zanedbatelné. Krok po kroku nám tento postup znázorňuje obrázek č. 5.

Obrázek 6 - vlastní zpracování dle zdroje (Zdroj: Vlastní zpracování dle: Komise pro spravedlivé důchody, 2019)

Špatnou zprávou je, že navzdory daňové výhodnosti tohoto typu příspěvku ho využívá pouze $\frac{1}{4}$ účastníků třetího pilíře a meziročně jich přibývá pouze v řádech několika procent. Počty účastníků v jednotlivých letech, kteří využívají příspěvků zaměstnavatele si ukážeme v přehledném grafu č. 10. Pouze rok 2019 může být lehce ovlivněn, protože statistika zahrnuje pouze první tři čtvrtletí (MFČR, 2019).

Graf 10 - Počet účastníků s vedenými příspěvky od zaměstnavatele (Zdroj: Vlastní zpracování dle: MFČR, 2019)

3.2 Názorný příklad spoření na penzi osoby samostatně výdělečně činné

Pan Novák (narozen v roce 1972) má dokončené vysokoškolské vzdělání, je 25 let ženatý a má dvě dospělé děti. Do důchodu by chtěl odejít v 65 ti letech, k investicím obecně přistupuje spíše konzervativně. Jako OSVČ je evidován od roku 2001, avšak v letech 1996-2000 byl státním zaměstnancem, toto období však do dalších výpočtů zahrnovat nebudeme, protože se jedná o krátkou dobu a vyměřovací základy jsou v konečném důsledku zanedbatelné.

OSVČ platí zálohy na sociální pojištění odvozené z vyměřovacího základu. V případě pana Nováka činí průměrně odvedená záloha 4000 Kč měsíčně. Při zohlednění průměrného věku dožití (78 let) a osobnímu požadavku pobírat penzi alespoň 20 000 Kč měsíčně, proto celková suma nutná k zajištění důstojného důchodu je nejméně 3 120 000 Kč (tato suma je počítána včetně státního důchodu). Státní důchod by dle aktuálně dostupných informací dosahoval částky okolo 8000 Kč měsíčně, ale tyto výpočty lze aplikovat pouze do roku 2025, proto zatím nemůžeme predikovat budoucí důchod přesněji. Vyměřovací základ pro sociální pojištění OSVČ se vypočítá jako polovina daňového základu (Solitea Česká republika, 2019). Jednotlivé vyměřovací základy dosažené v minulých letech si shrneme v následující tabulce č. 9.

Tabulka 10 - Vyměřovací základ OSVČ v jednotlivých letech (Zdroj: Vlastní zpracování)

Rok	Vyměřovací základ pro sociální pojištění
2001	52282
2002	57241
2003	68221
2004	93972
2005	75460
2006	105425
2007	108354
2008	165525
2009	119187
2010	118237
2011	142498
2012	125499
2013	132977
2014	135466
2015	114671
2016	134704
2017	157353
2018	163361
2019	166036

Ze zmíněné tabulky vypočteme pro průměrný vyměřovací základ za dané období, který má hodnotu 120 000 Kč. Důchodové pojištění se počítá z částky, která odpovídá měsíční mzdě 10 000 Kč ($120\,000/12$), pokud by tato měsíční mzda nedosáhla minimálně zákonem ustanovených 8175 Kč měsíčně, pak by se využil právě tento minimální vyměřovací základ (Solitea Česká republika, 2019). Pokud bychom chtěli zvýšit budoucí státní důchod z prvního pilíře, je nutné dobrovolně navýšit vyměřovací základ. Budoucí penze se však nezvýší příliš výrazně, proto je lepší využít některého typu soukromého investování.

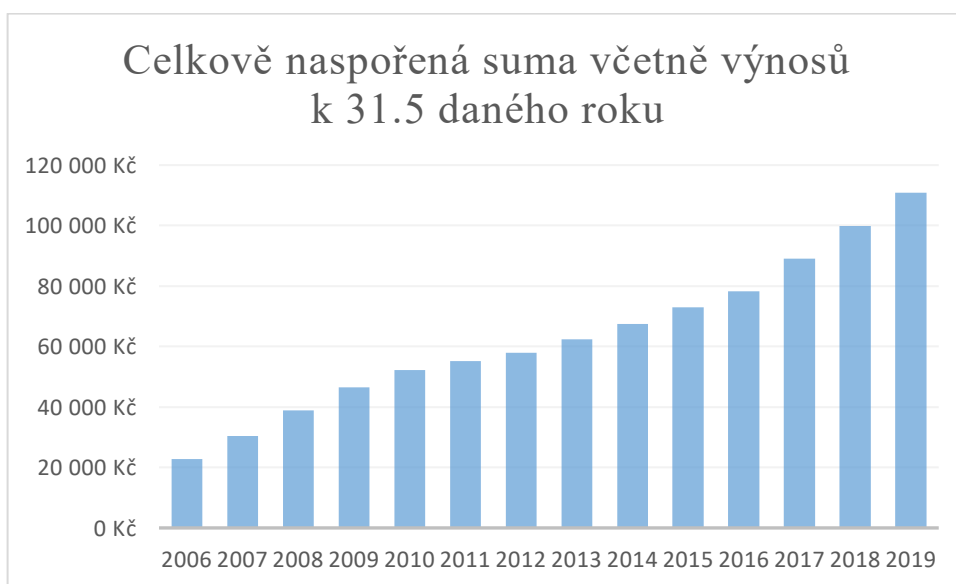
Pan Novák je proto účastníkem třetího pilíře, do kterého začal zodpovědně spořit prostředky už od roku 2000 i přes to, že v této době byl stále zaměstnancem. Počáteční příspěvek činil 200 Kč měsíčně, což by se dalo považovat za vysokou částku v poměru k průměrné mzdě. Zvýšení částky v roce 2006 na 500 Kč měsíčně

je naprosto odpovídající zvyšujícím se příjmům. Velký problém nastává v roce v roce 2010, kdy na doporučení nekvalitního finančního poradce došlo ke snížení částky pouze na 100 Kč měsíčně a zároveň nedošlo ke spoření zbývající částky do jiného produktu. V přehledné tabulce č. 10 si ukážeme změny ve velikosti spořené částky a státního příspěvku v jednotlivých letech.

Tabulka 11 - Spoření pana Nováka do III pilíře (Zdroj: Vlastní zpracování)

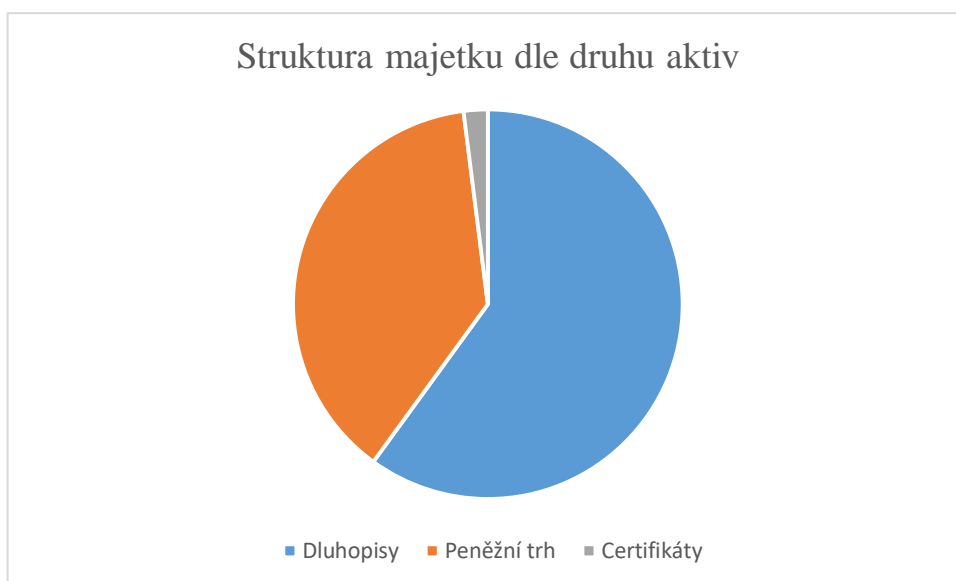
Rok	Měsíční příspěvek pana Nováka	Měsíční příspěvek státu
2000-2006	200,00 Kč	90,00 Kč
2007-2010	500,00 Kč	120,00 Kč
2010-2012	100,00 Kč	40,00 Kč
2013-2015	300,00 Kč	120,00 Kč
2016-2020	700,00 Kč	170,00 Kč

V roce 2016 došlo k navýšení měsíční částky na aktuálních 700 Kč, což znamená státní podporu 170 Kč. Zde určitě doporučujeme zvýšit částku na 1000 Kč měsíčně z důvodu dosažení maximálního státního příspěvku 230 Kč. Poté by celková částka dle grafu č. 11 měla při odchodu do penze dosahovat minimálně hodnoty 380 000 Kč.

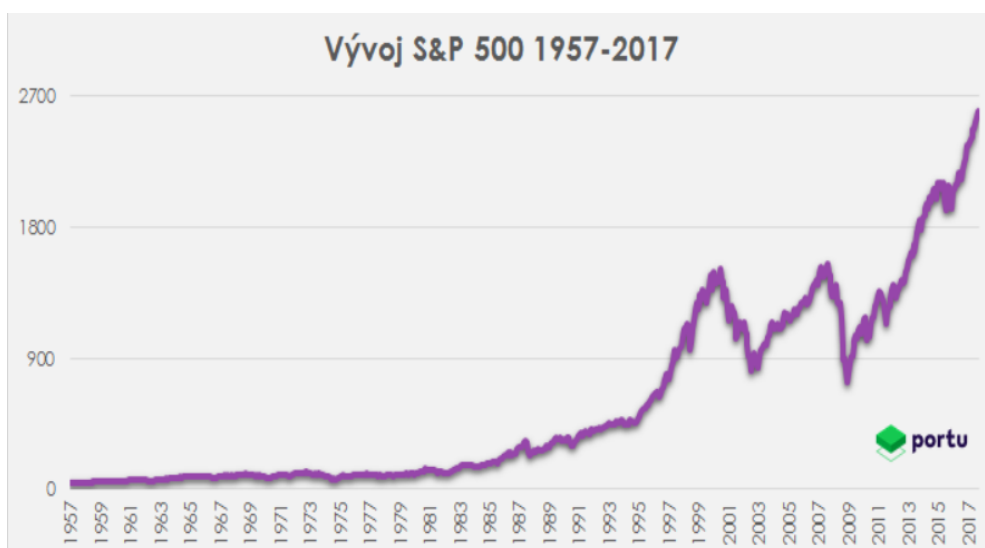
Graf 11 - Celkově naspořená suma ve III. pilíři (Zdroj: Vlastní zpracování)

Druhým doporučením je přejít z původního transformovaného fondu, kde je velmi nízké zhodnocení do fondu účastnického. Výnosy z transformovaného fondu dosahují řádově pouze několika desetin procent, což ani zdaleka nepřekoná inflaci. Pan Novák považuje tuto část svého důchodového portfolia za konzervativní a chce u ní zůstat. Transformovaný fond investuje z velké části do státních dluhopisů, jeho rozložení v roce 2019 nám ukazuje následující graf č. 12.

Graf 12 - Struktura majetku ve III. pilíři – vlastní zpracování (Zdroj: Vlastní zpracování)

Za dynamickou je považována investice do podílových fondů, kterou začal využívat v roce 2017 jako doplněk třetího pilíře. Smlouva byla uzavřena na dobu 20 let, po které pan Novák plánuje vstup do penze. Podílový fond peníze investuje z 99 % do akcií a měsíční vklad zde činí 1000 Kč. Cílová částka při odchodu do důchodu bez započtených výnosů je 240 000 Kč. Pokud započteme i výnosy, je možné kalkulovat s daleko vyšší částkou. V pesimistické variantě lze počítat s částkou dosahující hodnoty okolo 320 000 Kč. Důvodem je z historického hlediska dlouhodobě rostoucí hodnota akcií. Proto při rozložení vkladů do celého období je riziko ztráty peněz velmi malé. Vývoj nejznámějšího akciového indexu S&P 500 je přehledně znázorněn v následujícím obrázku č. 7.

Obrázek 7 - Vývoj akciového indexu S&P 500 (Zdroj: Růžička, 2017)

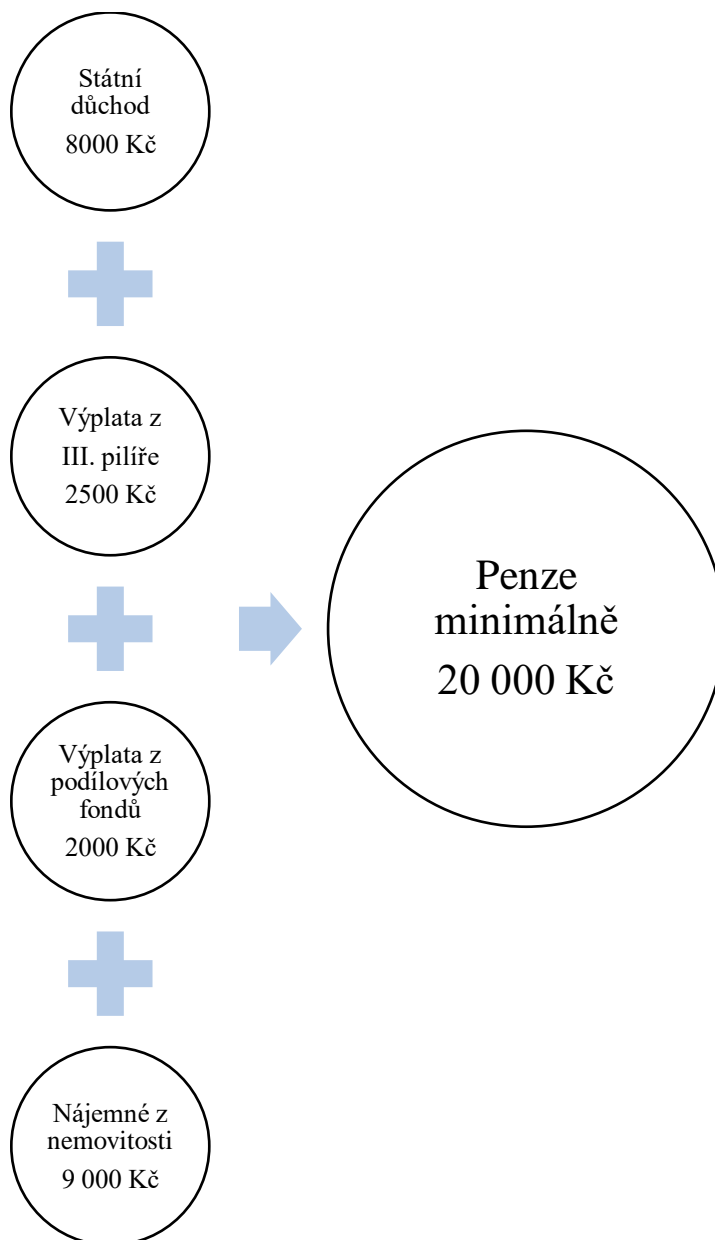
Dva největší propady, které akciový trh zaznamenal byl v roce 2000-2002 z důvodu splasknutí bubliny technologických akcií a všeobecného strachu z terorismu. Druhým propad způsobila hypoteční krize mezi lety 2007-2009. Obě zmínění krize akciový trh překonal a následně opět stoupal vzhůru. Krize v následujících letech určitě přijde, ale pro tento typ spoření by neměl být problém ji překonat.

Nedílnou součástí portfolia pana Nováka je nedávná investice do nemovitosti v hodnotě 2 200 000 Kč. Koupě a následná renovace byla financována hlavně z vlastních prostředků našetřených na stavebním spoření. V důchodovém věku bude tato velká investice zcela jistě tvořit nezanedbatelnou částku v příjmech, jelikož nájemné se v této chvíli pohybuje okolo částky 9000 Kč měsíčně a při současném trendu růstu cen nemovitostí je pravděpodobné, že ceny nájemného budou nadále stoupat.

Poslední důležitou součástí soukromého spoření na důchod je pokračování v úložkách na stavební spoření a celkový roční vklad má hodnotu 20 000 Kč, z důvodu dosažení maximální státní podpory, která činí 2000 Kč/rok. Tyto peníze mohou posloužit na případnou koupi další investiční nemovitosti.

Pan Novák využívá všechny možnosti spoření se státním příspěvkem, o který nelze přijít (pokud ze spoření nevystoupíme před smlouvanou dobou). Což hodnotíme kladně z důvodu jistoty a zaručeného zisku. Naproti tomu lze očekávat výnosy

pod úrovní inflace, což ale neplatí pro podílový fond, který je v dlouhodobém horizontu schopen nabídnout výnosy až 10 %. V názorném obrázku č. 8 můžeme vidět, že výsledná částka by dokonce mohla být o něco vyšší, než požadavek 20 000 Kč měsíčně. Samozřejmě je velice pravděpodobné, že státní důchod bude nižší, než 8 000 Kč, proto máme měsíční rezervu minimálně 1 500 Kč.

Obrázek 8 - Odhad celkového průběhu penze pana Nováka (65-78 let) (Zdroj: Vlastní zpracování)

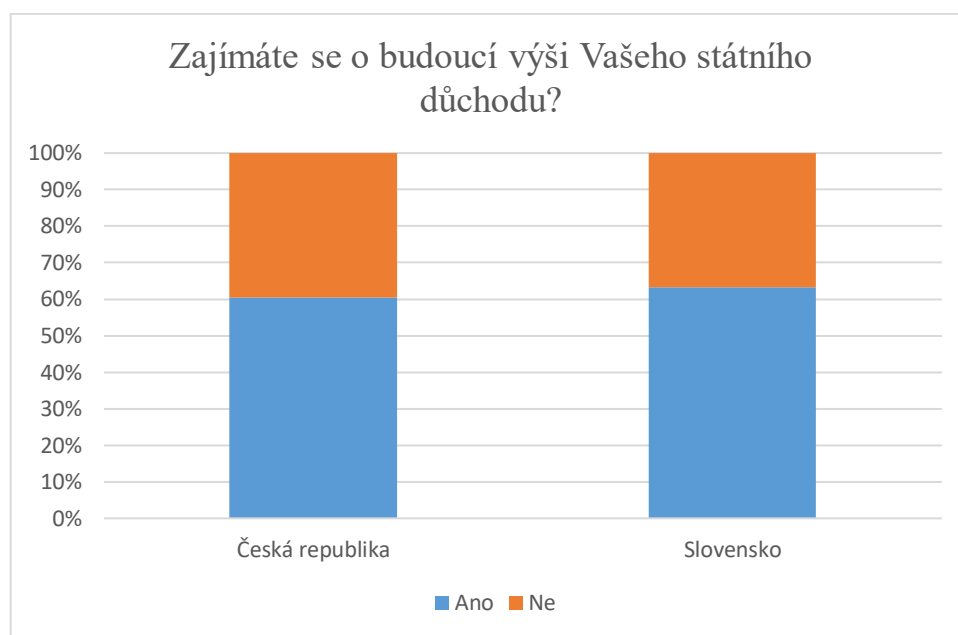
3.3 Výsledky dotazníkového šetření

Dotazníkové šetření má za úkol zjistit, zda se jednotlivci individuálně připravují na svůj důchodový věk a nespolehnou jen na finanční zajištění od státu. Výsledky vytvořilo celkem 255 respondentů z porovnávaných zemí, přičemž hlavní distribuční kanály tvořily sociální sítě a sdílení přes email. Česká republika měla o něco vyšší zastoupení, a to přibližně v poměru 2/3. Největší skupinu tvořili občané ve věku od 18 do 26 let. Celkové věkové rozložení respondentů obou zemí můžeme vidět v následující tabulce č.11.

Tabulka 12 - Věkové složení respondentů (Zdroj: Vlastní zpracování)

Věk	Česká republika	Slovenská republika	Celkový součet
17 a méně	2	6	8
18 - 26	91	42	133
27 - 40	23	9	32
41 - 65	50	28	78
66 a více	2	2	4
Celkový součet	168	87	255

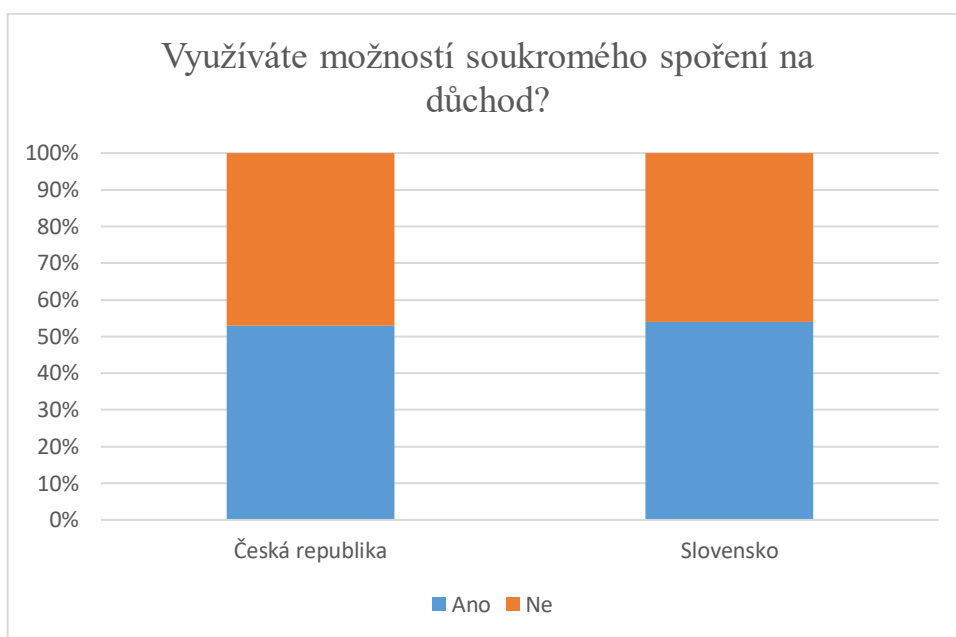
První zásadní otázkou je, zda se občané vůbec zajímají o svoji budoucí výši státního důchodu. Výsledek, který si ukážeme v grafu č. 13 není zrovna ideální. Protože bychom očekávali, že alespoň malé povědomí by měl mít téměř každý dotázaný. Poměrově si obě země stojí prakticky totožně.

Graf 13 - Zájem o výši budoucího státního důchodu (Zdroj: Vlastní zpracování)

Omluvou může být fakt, že velkou část respondentů, kteří se o svůj důchod zatím nezajímají tvoří skupina ve věku do 26 let.

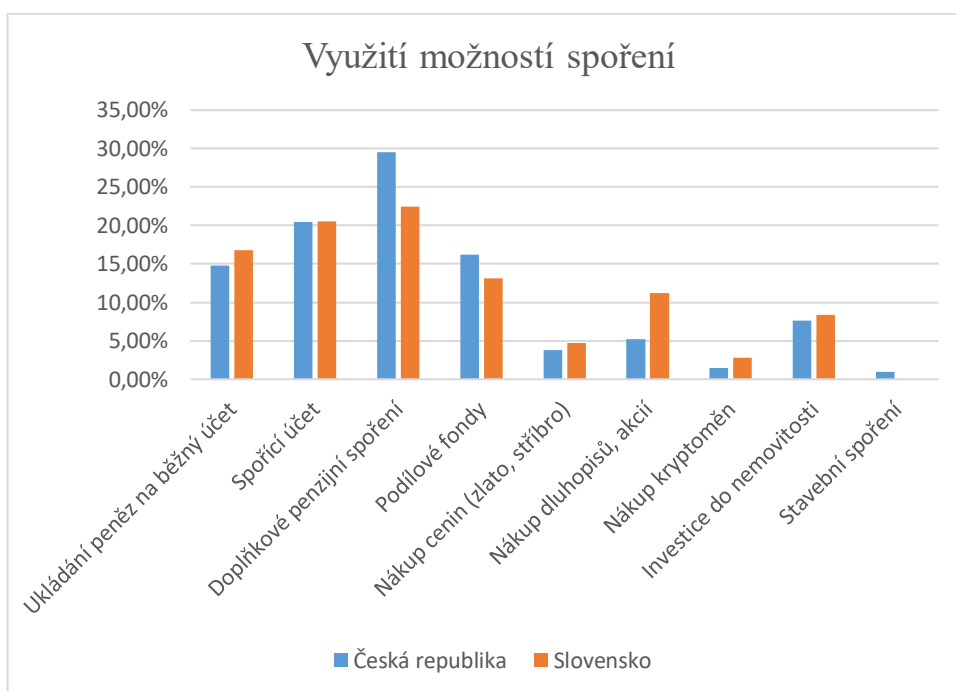
Následující graf vykresluje celkový zájem o možnosti spoření na důchodový věk. Opět musíme avizovat, že největší skupinu, která se o tyto možnosti nezajímá tvoří respondenti ve věku do 26 let. Což je na jednu stranu pochopitelné, ale pokud by se o různé možnosti tato skupina zajímala, pak by jim brzký začátek spoření mohl výrazně pomoci k důstojnému důchodu. Jako důvody byly nejčastěji uváděny aktuálně vysoké životní náklady, nedůvěra ve stávající investiční produkty a neinformovanost o možnostech tohoto typu spoření. Důležitý aspekt v této statistice je také dosažené vzdělání, kdy respondenti s vysokoškolským titulem spoří téměř v 80 % případů. V grafu č. 14 můžeme také vidět, že obě porovnávané země opět vykazují téměř stejné poměry odpovědí.

Graf 14 - Využívání možností soukromého spoření na důchod (Zdroj: Vlastní zpracování)

Další část dotazníku je zaměřena na využití soukromých možností spoření na důchodový věk. V níže přiloženém grafu č. 15 můžeme opět pozorovat velmi srovnatelnou oblíbenost daných investičních produktů v obou zemích. Samozřejmě úložky na běžný účet jsou naprosto zbytečnou variantou, jelikož běžný účet nevykazuje žádný výnos. Pro velmi konzervativní respondenty proto doporučujeme peníze ukládat na spořicí účet, který vykazuje zhodnocení alespoň 1 % p. a. Lepší možností je ukládat na státní doplňkové penzijní spoření, které je taktéž relativně konzervativní, ale připisuje se navíc státní příspěvek. Alternativně lze také využít stavebního spoření.

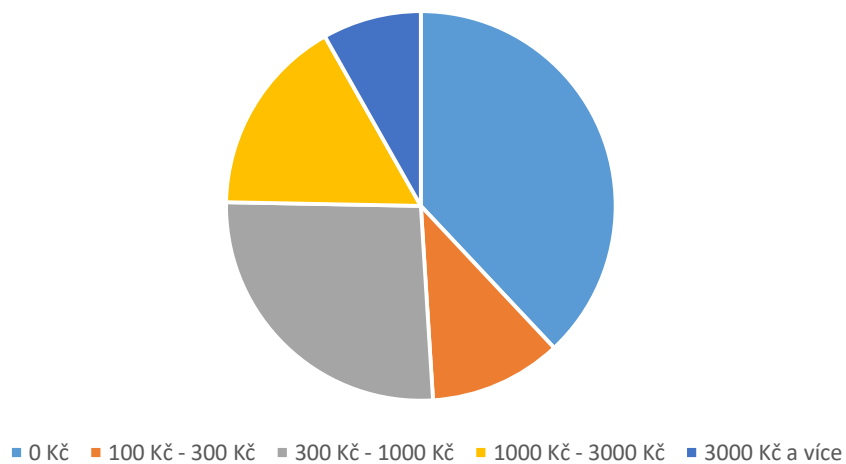
Státní doplňkové spoření vykazuje jediný výraznější výkyv mezi porovnávanými zeměmi (i za předpokladu, že Slovenský vzorek respondentů byl nižší, protože výsledky jsou uváděny v procentuálním vyjádření). Jak ukazuje i předchozí část této práce, v ČR má III. pilíř důchodového systému výrazně výhodnější podmínky spoření, proto je velmi oblíbenou možností. Na Slovensku pak respondenti častěji investují rovnou do akcií a dluhopisů konkrétních firem.

Graf 15 - Možnosti využití spoření (Zdroj: Vlastní zpracování)

Poslední zásadní otázka z dotazníkového šetření se týkala celkové částky, kterou respondenti měsíčně odkládají na důchodový věk. Výsledky uvedené v grafu č.16 jsou velmi špatné, protože téměř 40 % dotazovaných si konkrétně na důchod nespoří ani korunu (Euro). Opět musíme konstatovat, že mladší generace tvoří největší část této skupiny, což ale považujeme za velký problém. Předpokládáme, že právě tato skupina bude nejvíce ohrožena demografickými změnami a následně velmi malým státním důchodem. Částku nad 3000 Kč pak nejčastěji spoří lidé s vysokoškolským vzděláním ve věku od 46 do 60 let.

Měsíční částka ušetřená na důchodový věk

Graf 16 - Měsíční částka ušetřená na důchodový věk (Zdroj: Vlastní zpracování)

Závěr

Bakalářská práce měla za cíl analyzovat a porovnat penzijní systémy obou sledovaných zemí, ale také například zjistit, zda se občané států připravují na důchod individuálně. Z důvodu aktuálně připravované reformy se dostalo větší pozornosti českému důchodovému systému. Oba systémy jsou porovnány z pohledu pilířové struktury s hlavním zaměřením na třetí pilíř.

Ministryně Maláčová na základě demografických změn už téměř rok chystá představení zmíněné reformy, která nese název „adaptace důchodového systému“, avšak veřejnost se žádné konkrétní body zatím nedozvěděla. Je patrné, že aktuální systém je zastaralý a postupná změna je nutná. Důležité bude, aby občané pochopili, že stát do budoucna nebude schopný zajistit důchod v plné výši, jak je tomu nyní. Pro prožití důstojného důchodu mladších generací bude nezbytné, aby se na něj každý začal připravovat už v ekonomicky aktivním věku a dokázal naspořit určitou částku, která mu bude v budoucnu postačovat.

Bude nutné, aby státy stále výrazněji podporovaly a motivovaly občany k individuálnímu spoření na důchod, jako například zvyšování státních příspěvků do třetího pilíře, využití daňových úlev, nebo podpora zaměstnavatelů, kteří svým zaměstnancům na důchod spoří. Těmito kroky pomůžou oba státy hlavně samy sobě, jelikož předejdou budoucímu problému. Z důvodu celkového stárnutí populace by časem musely financovat obrovské množství důchodů z prvního pilíře. Musíme avizovat, že všechny tyto body český systém splňuje. Nezbytné je ale zvýšit podvědomí o tomto problému hlavně u mladších ročníků, kteří si ho často neuvědomují. Například formou vyučování hodin finanční gramotnosti již v brzkých ročnících střední školy, kdy studenti začínají příležitostně vydělávat peníze formou brigád. Další nákladnější možností by bylo využití například reklamní kampaně cílené právě na mladší ročníky, aby se na důchod začali, jakkoliv individuálně připravovat. Slovenský systém využívá kromě třetího také druhého pilíře, který však nevykazuje příliš pozitivní výnosy a první vyplácené důchody byly dokonce nižší než z prvního pilíře. Důvodem jsou hlavně časté změny a omezení prováděné vládou, která stále neví, jak druhý pilíř správně nastavit. Třetí slovenský pilíř nedosahuje kvalit toho českého, jelikož nabízí pouze daňové úlevy, nikoliv státní příspěvky.

Tyto důvody následně vedou k výsledku, že třetí pilíř využívá výrazně menší procento populace než v ČR.

Příspěvek zaměstnavatele na doplňkové penzijní spoření s sebou nese výhody pro obě strany, proto by bylo dobré zvýšit procento zúčastněných podniků.

Existuje samozřejmě řada výnosnějších a likvidnějších produktů na finančním trhu, než je třetí pilíř důchodového systému. Jedná se například o jednotlivé podílové fondy, které v dlouhodobém horizontu, při rozložení konstantních úložek do celého období vykazují solidní zisky. Jako nákladnější formu můžeme doporučit například zakoupení nemovitosti za účelem pronájmu.

Různé typy individuálního spoření musí využívat už nyní osoby samostatně výdělečně činné, jelikož jejich průměrný důchod aktuálně dosahuje 8 000 Kč měsíčně a je velmi pravděpodobné, že tato hodnota bude i nadále klesat.

Všechny tyto body bude nutné do budoucí reformy/adaptace důchodového systému zahrnout, a hlavně o nich občany důkladně informovat.

Seznam použitých zdrojů

Bohdalová, Marie. 2013. Zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele. *Uctovani.net*. [Online] 10. 10 2013. [Citace: 23. 04 2020.]. Dostupné z: <https://www.uctovani.net/clanek.php?t=Zakonne-pojisteni-odpovednosti-zamestnavatele&idc=120>.

Burian, Jozef. 2012. Dôchodkový systém v Slovenskej republike. [Online] 08. 11 2012. [Citace: 05. 02 2020.]. Dostupné z: http://www.zlatakoruna.info/sites/default/files/xiii_burian.pdf.

Conway, Edmund. 2009. *50 economics ideas you really need to know*. Praha : Slovart, 2009. 978-80-7391-752-4.

Česká správa sociálního zabezpečení. 2019. Statistická ročenka z oblasti důchodového pojištění 2018. *Česká správa sociálního zabezpečení*. [Online] 2019. [Citace: 18. 02 2020.]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/documents/20143/99587/Statistick%C3%A1%20ro%C4%8Denka%20z%20oblasti%20d%C5%AFchodov%C3%A9ho%20poji%C5%A1t%C4%9Bn%C3%AD%20za%20rok%202018.pdf/6ac9652b-93c3-357a-4c86-aeb41068c54f>. 978-80-87039-54-0.

—. **2020.** Důchodová statistika. *Česká správa sociálního zabezpečení*. [Online] 21. 02 2020. [Citace: 05. 03 2020.]. Dostupné z: https://www.cssz.cz/web/cz/duchodova-statistika#section_0.

Česká televize. 2019. Maláčová chystá adaptaci důchodového systému. Má obsahovat devět klíčových změn. *ČT24*. [Online] 04. 09 2019. [Citace: 21. 11 2019.]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/>.

Český statistický úřad. 2019. Age structure on December 31st, 2018. *Český statistický úřad*. [Online] 18. 06 2019. [Citace: 22. 02 2020.]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/staticke/animgraf/cz/>.

—. **2019.** Pohyb obyvatelstva - 1. - 3. čtvrtletí 2019. *Český statistický úřad*. [Online] 12. 12 2019. [Citace: 15. 02 2020.]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/pohyb-obyvatelstva-1-3-ctvrtleti-2019>.

Doskočilová, Veronika. 2019. Starobní důchody: na co se nejčastěji ptáte odborníků v ČSSZ? *www.mesec.cz*. [Online] 23. 04 2019. [Citace: 21. 04 2020.]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/starobni-duchody-na-co-se-nejcastěji-ptate-odborniku-v-cssz/>.

EUROSTAT. 2020. Aggregate replacement ratio. *EUROSTAT*. [Online] 11. 03 2020. [Citace: 13. 03 2020.]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/product?code=tespm100>.

Goliaš, Peter. 2011. DÔCHODKOVÝ SYSTÉM – vývoj po 1.1.2011. *ineko.sk*. [Online] 2011. [Citace: 10. 12 2019.]. Dostupné z: www.ineko.sk/file.../655/Dochodkovy+system+-+vyvoj+po+1.1.2011.pdf.

Goliaš, Peter. 2011. Zmeny v dôchodkovom systéme na Slovensku 2000-2010. *ineko.sk*. [Online] 1. 6 2011. [Citace: 10. 01 2020.]. Dostupné z: www.ineko.sk/file.../Zmeny+v+dochodkovom+systeme+SR+2000-2010.pdf.

Hedija, Veronika. 2014. *Fiskální politika v prostředí Evropské hospodářské a měnové unie*. Praha : C. H. Beck, 2014. 978-80-7400-526-8.

INVESTUJEME.CZ. 2010. Slovenský důchodový systém v kostce. *investujeme.cz*. [Online] 15. 06 2010. [Citace: 24. 02 2020.]. Dostupné z: <https://www.investujeme.cz/clanky/slovensky-duchodovy-system-v-kostce/>.

Kliková, Christiana a Kotlán, Igor. 2003. *Hospodářská politika*. Ostrava : SOKRATES, 2003. 80-86572-04-8.

Kliková, Christiana, a další. 2012. *Hospodářská politika*. Ostrava : SOKRATES, 2012. 978-86572-76-5.

Komise pro spravedlivé důchody. 2019. Nultý a první pilíř. *Komise pro spravedlivé důchody*. [Online] 2019. [Citace: 18. 03 2020.]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2019/11/Principy-0.-a-I.-pil%C3%AD%C5%99e-podklad.pdf>.

—. 2019. Základní informace o III. pilíři - shrnutí. *Komise pro spravedlivé důchody*. [Online] 2019. [Citace: 15. 03 2020.]. Dostupné z: http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2019/07/Treti_pilir__uvodni_pilir_-_podklady.pdf.

Krebs, Vojtěch, a další. 2015. *Sociální politika*. Praha : Wolters Kluwer, 2015. 978-80-7357-585-4.

Kubátová, Květa a kol. 2016. *Fiskální a monetární politika po velké recesi*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2016. 978-80-7380-605-7.

KURZY.CZ. 2019. Starobní důchod. *kurzy.cz*. [Online] 30. 09 2019. [Citace: 20. 03 2020.]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/duchod/starobni-duchod/>. 1801-8688.

—, **2019.** Průměrná mzda - vývoj průměrné mzdy, 2020. *Kurzy.cz*. [Online] 21. 11 2019. [Citace: 01. 03 2020.]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/makroekonomika/mzdy/?G=1&A=1&page=1>.

Loužek, Marek. 2014. *Důchodová reforma*. Praha : Karolinum, 2014. 978-80-246-2612-3.

MĚŠEC.CZ. 2019. První kroky k reformě důchodového systému: Nultý pilíř a minimální důchod. *mesec.cz*. [Online] 23. 10 2019. [Citace: 16. 03 2020.]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/prvni-kroky-k-reforme-duchodoveho-systemu-nulty-pilir-a-minimalni-duchod/>. 1213-4414.

MFČR. 2016. II. pilíř - Důchodové spoření (ukončení). *Ministerstvo financí České republiky*. [Online] 02. 12 2016. [Citace: 17. 02 2020.]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/soukrome-penzijni-systemy/ii-pilir-duchodove-sporeni>.

—, **2019.** Základní ukazatele vývoje penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření k 30.9.2019 včetně Komentáře. *Ministerstvo financí České republiky*. [Online] 02. 12 2019. [Citace: 02. 03 2020.]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/soukrome-penzijni-systemy/iii-pilir-doplnekove-penzijni-sporeni-a-p/vyvoj-penzijniho-pripojisteni/2019/zakladni-ukazatele-vyvoje-penzijniho-pri-36775>.

Ministrestvo práce, sociálních vecí a rodiny Slovenskej republiky. 2019. II. pilier - starobné dôchodkové sporenie. *Ministrestvo práce, sociálních vecí a rodiny Slovenskej republiky*. [Online] 31. 12 2019. [Citace: 02. 24 2020.]. Dostupné z: <https://www.employment.gov.sk/sk/socialne-poistenie-dochodkovy-system/dochodkovy-system/ii-pilier-starobne-dochodkove-sporenie/>.

NAŠEDŮCHODY.CZ. 2019. Zdanění důchodů a důchodců. *naseduchody.cz*. [Online] 05. 01 2019. [Citace: 10. 02 2020.]. Dostupné z: https://www.naseduchody.cz/clanek_50-zdaneni-duchodu.html.

Onufer, Marcel. 2017. Výhody a nevýhody 3. piliera. *financiev pohode.sk*. [Online] 13. 09 2017. [Citace: 10. 03 2020.]. Dostupné z: <https://financiev pohode.sk/vyhody-a-nevyhody-3-piliera/>.

PŘÍSPĚVKY.CZ. 2020. Příspěvek na penzijní připojištění pro rok 2020: až 230,— Kč měsíčně. *prispevky.cz*. [Online] 01. 15 2020. [Citace: 20. 02 2020.]. Dostupné z: <https://www.prispevky.cz/ostatni/penzijni-pripojisteni>.

Rudolfová, Veronika a Samek, Vít. 2010. *Důchodová reforma a její vliv na ekonomickou konkurenceschopnost a sociální soudržnost.* [Online] Praha : Filozofická fakulta UK, 2010. Dostupné z: http://publication.fsv.cuni.cz/attachments/497_038%20-%20Rudolfova,%20Samek.pdf.

Růžička, David. 2017. Bližší seznámení s indexem S&P 500. <https://www.portu.cz/blog/blizsi-seznameni-s-indexem-sp-500/>. [Online] 21. 11 2017. [Citace: 23. 03 2020.]. Dostupné z: <https://www.portu.cz/blog/blizsi-seznameni-s-indexem-sp-500/>.

Rytířová, Lucie. 2013. *Důchodový systém s České Republice.* Olomouc : ANAG, 2013. stránky 6-111. 978-80-7263-821-5.

Slaný, Antonín a kol, a. 2003. *Makroekonomická analýza a hospodářská politika.* Praha : C.H. Beck, 2003. stránky 138-149, 216-220. 80-7179-738-3.

SME Ekonomika. 2020. Počet dôchodcov na Slovensku rastie, vlni ich pribudlo 13-tisíc. *SME Ekonomika.* [Online] 11. 01 2020. [Citace: 24. 03 2020.]. Dostupné z: <https://ekonomika.sme.sk/c/22299949/pocet-dochodcov-na-slovensku-rastie-vlni-ich-pribudlo-13-tisic.html>.

Sociálna poisťovňa. 2020. Kumulatívne výdavky na dôchodkové dávky. *Sociálna poisťovňa.* [Online] 2020. [Citace: 18. 03 2020.]. Dostupné z: <https://www.socpoist.sk/kumulativne-vydavky-na-dochodkove-davky/1645s>.

—. 2020. Počet vyplácaných dôchodkov (v mesiacoch). *Sociálna poisťovňa.* [Online] 29. 02 2020. [Citace: 24. 03 2020.]. Dostupné z: <https://www.socpoist.sk/pocet-vyplacanych-dochodkov--v-mesiacoch-/3150s>.

Solitea Česká republika. 2019. OSVČ a důchod. Stačí zálohy na sociální zabezpečení na rozumné peníze ve stáří? *Solitea Česká republika.* [Online] 14. 08 2019. [Citace: 18. 03 2020.]. Dostupné z: <https://money.cz/dane-a-ucetnictvi/osvc-duchod-staci-zalohy-socialni-zabezpeceni-rozumne-penize-ve-stari/>.

Syrový, Petr. 2012. *Jak si spořit na důchod.* Praha : GRADA Publishing, a.s., 2012. 978-80-247-4479-7.

Štatistický úrad Slovenskej republiky. 2019. Vyplatené dôchodky. *Štatistický úrad Slovenskej republiky*. [Online] 29. 10 2019. [Citace: 24. 02 2020.]. Dostupné z: [http://statdat.statistics.sk/cognosext/cgi-bin/cognos.cgi?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=storeID\(%22iA8613EED59944E818C626E2CDA225B2E%22\)&ui.name=Vyplaten%c3%a9%20d%c3%b4chodky%20%5bso3002rr%5d&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.header=fa](http://statdat.statistics.sk/cognosext/cgi-bin/cognos.cgi?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=storeID(%22iA8613EED59944E818C626E2CDA225B2E%22)&ui.name=Vyplaten%c3%a9%20d%c3%b4chodky%20%5bso3002rr%5d&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.header=fa).

—. **2020.** Priemerná mesačná mzda v hospodárstve SR. *Štatistický úrad Slovenskej republiky*. [Online] 14. 01 2020. [Citace: 03. 02 2020.]. Dostupné z: https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/products/informationmessages/inf_sprava_detail/407f92f4-3b43-4db3-a4f9-9bdeb24f8928!/ut/p/z1/tVFNC4IwFPwtPXiMeZJgwjE6FrDqVC1VcukEBaXIh5LB-u8bOr30oLWHvkvem9nd2c1iiddYFqpJd0qnZaEO5g5l_23OfD4Y9ATAYELAHz8tZ97w0XIDG6.

Takáč, Daniel. 2019. 2. dôchodový pilíř: Zkušenosti ze Slovenska. <https://www.investujeme.cz/clanky/2-duchodovy-pilir-zkusenosti-ze-slovenska/>. [Online] 15. 03 2019. [Citace: 10. 1 2020.]. Dostupné z: <https://www.investujeme.cz/clanky/2-duchodovy-pilir-zkusenosti-ze-slovenska/>.

Vohlídalová, Marta a Cidlinská, Kateřina. 2013. Spravedlivý důchodový systém pro muže i pro ženy? *Gender a Výzkum*. [Online]. 2013. [Citace: 10. 11 2019.]. Dostupné z: <http://www.genderonline.cz/cs/issue/34-rocnik-14-cislo-1-2013/369>.

Vostatek, Jaroslav. 2016. *Penzijní teorie a politika*. Praha : C.H.Beck, 2016. 978-80-7400-571-8.

Seznam použitých obrázků

Obrázek 1 - věková struktura ČR k 31.12.2018 (Zdroj: Český statistický úřad, 2019).....	19
Obrázek 2 - Maximální výše vyměřovacího základu na Slovensku v roce 2003 (Zroj: Vlastní zpracování dle: Goliáš, 2011)	33
Obrázek 3 - Výpočet maximálního důchodu v roce 2003 (Zroj: Vlastní zpracování dle: Goliáš, 2011)	34
Obrázek 4 - Výpočet odměny za pracovní kariéru (Zdroj: Vlastní zpracování dle: Komise pro spravedlivé důchody, 2019)	50
Obrázek 5 – Výhodnost doplňkového penzijního připojištění (Zdroj: Vlastní zpracování dle: Komise pro spravedlivé důchody, 2019)	53
Obrázek 6 - vlastní zpracování dle zdroje (Zdroj: Vlastní zpracování dle: Komise pro spravedlivé důchody, 2019).....	54
Obrázek 7 - Vývoj akciového indexu S&P 500 (Zdroj: Růžička, 2017)	59
Obrázek 8 - Odhad celkového průběhu penze pana Nováka (65-78 let) (Zdroj: Vlastní zpracování)	60

Seznam použitých grafů

Graf 1 - Hierarchie cílů hospodářské politiky (Zdroj: Vlastní zpracování dle: Kliková, a další, 2012 s. 77)	12
Graf 2 - Počet příjemců starobního důchodu (Zdroj: Vlastní zpracování dle: Česká správa sociálního zabezpečení, 2020)	38
Graf 3 - Výdaje na starobní důchody (v tis. Kč.) (Zdroj: Vlastní zpracování dle: Česká správa sociálního zabezpečení, 2019)	39
Graf 4 - Počet příjemců starobního důchodu na Slovensku (Zdroj: Vlastní zpracování dle: Sociálna poisťovňa, 2020)	40
Graf 5 - Výdaje na starobní důchody SK (v tis. €) (Zdroj: Vlastní zpracování dle: Sociálna poisťovňa, 2020)	41
Graf 6 - Průměrná výše starobního důchodu převedená na koruny dle aktuálního kurzu v jednotlivých letech (Zdroje: Vlastní zpracování dle: Česká správa sociálního zabezpečení, 2020 a Slovenský statistický úřad, 2019)	42
Graf 7 - Náhradový poměr ČR a Slovenska (Zdroje: Vlastní zpracování dle: Kurzy.cz, 2019 a Slovenský statistický úřad, 2019)	43
Graf 8 - Vývoj počtu účastníků III. pilíře v letech 2010-2019 (Zdroj: Vlastní zpracování dle: Ministerstvo financí České republiky, 2019)	47
Graf 9 - Porovnání měsíčních příspěvků účastníků a státní podpory (Zdroj: Vlastní zpracování dle: Ministerstvo financí České republiky, 2019)	48
Graf 10 - Počet účastníků s vedenými příspěvky od zaměstnavatele (Zdroj: Vlastní zpracování dle: MFČR, 2019)	55
Graf 11 - Celkově naspořená suma ve III. pilíři (Zdroj: Vlastní zpracování) ..	57
Graf 12 - Struktura majetku ve III. pilíři – vlastní zpracování (Zdroj: Vlastní zpracování)	58
Graf 13 - Zájem o výši budoucího státního důchodu (Zdroj: Vlastní zpracování)	62
Graf 14 - Využívání možností soukromého spoření na důchod (Zdroj: Vlastní zpracování)	63
Graf 15 - Možnosti využití spoření (Zdroj: Vlastní zpracování)	64
Graf 16 - Měsíční částka ušetřená na důchodový věk (Zdroj: Vlastní zpracování)	65

Seznam použitých tabulek

Tabulka 1 - Pohyb obyvatelstva ČR ve vybraných letech (Zdroj: Krebs, a další, 2015 s. 521).....	18
Tabulka 2 - Přehledné srovnání systémů (Zdroj: Loužek, 2014 s. 14).....	21
Tabulka 3 - Výše nákladů účastnických fondů (Zdroj: Syrový, 2012 s. 125)...	25
Tabulka 4 - Státní příspěvek k penzijnímu připojištění (Zdroj: PŘÍSPĚVKY.CZ, 2020).....	25
Tabulka 5 - Daňové výhody penzijního připojištění (Zdroj: PŘÍSPĚVKY.CZ, 2020).....	27
Tabulka 6 - Doba sociálního pojištění pro odchod do důchodu (Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení, 2019)	30
Tabulka 7 - Valorizace důchodu na Slovensku v letech 2000-2003 (Zdroj: Goliáš, 2011).....	33
Tabulka 8 - Porovnání náhradových poměrů ve sledovaných letech (Zdroj: Vlastní zpracování dle: EUROSTAT, 2020)	44
Tabulka 9 - Náklady podniku při zvýšení hrubé mzdy (Zdroj: Vlastní zpracování).....	52
Tabulka 10 - Vyměřovací základ OSVČ v jednotlivých letech (Zdroj: Vlastní zpracování).....	56
Tabulka 11 - Spoření pana Nováka do III pilíře (Zdroj: Vlastní zpracování) ..	57
Tabulka 12 - Věkové složení respondentů (Zdroj: Vlastní zpracování)	61